

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN
BAKIŞ AÇISINDAN COVID-19 PANDEMİSİNDE
KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN DURUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeydanur TOSUN

**Danışman
Doç. Dr. Nurcan CANSIZ**

ARTVİN-2023

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-ğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Fen Bilimleri ğretmenlerinin Bakış Açısından COVID-19 Döneminde Kaynaştırma ğrencilerinin Durumu” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı taahhüt ederim. Aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi de beyan ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-ğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin oruh niversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin 6 ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu srenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

09/10/2023

şeydanur TOSUN

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

Doç. Dr. Nurcan CANSIZ danışmanlığında, **Şeydanur TOSUN** tarafından hazırlanan bu çalışma 11/09/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi** Anabilim Dalı'nda **oybirliği** ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Bahar YILMAZ YENDİ	İmza:
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Ertuğrul ÖZDEMİR	İmza:
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Nurcan CANSIZ	İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... /...../

Doç. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ BEYANNAMESİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLO LİSTESİ.....	V
KISALTMALAR.....	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi	4
1.2. Araştırma Soruları	4
1.3. Kavram Tanımları	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
2. LİTERATÜR TARAMASI	7
2.1. Kaynaştırma Eğitimi.....	7
2.1.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP).....	9
2.1.3. Kaynaştırma Eğitimi Tarihçesi.....	11
2.1.4. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi	13
2.2. Uzaktan Eğitim	14
2.2.1. Uzaktan Eğitim Modelleri.....	14
2.2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	15
2.3. Özel gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimine Yönelik Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	16
2.4. Özel gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimine Yönelik Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	20
3. YÖNTEM	22
3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni.....	22
3.2. Çalışmanın Katılımcıları.....	23
3.3. Veri Toplama Aracı.....	25
3.4. Veri Analizi ve Veri Güvenilirliği	25
3.5. Güvenirlik	26
3.6. Etik İlkeler	26

3.7. Araştırmacının Rolü	26
3.8. Sayıtlar.....	27
3.9. Sınırlılıklar	27
4. BULGULAR.....	28
4.1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Görüşleri	28
4.2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Eğitimine Yönelik Görüşleri	37
4.3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Karşılaştıkları ve Karşılaşabilecekleri Sorunlara Yönelik Görüşleri	40
4.4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrenciler için Uzaktan Eğitimin Nasıl Verimli Olacağına Yönelik Görüşleri	44
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	54
5.1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Hakkında Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	54
5.2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Eğitimine Yönelik Görüşleri Sonuçları ve Tartışma	56
5.3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Karşılaştıkları ve Karşılaşabilecekleri Sorunlara Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	56
5.4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	57
ÖNERİLER	59
KAYNAKÇA	61
EKLER	68

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler.....	24
Tablo 2: Kaynaştırma Eğitiminin Ne Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	28
Tablo 3: Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencileri Olmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	30
Tablo 4: Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Öğrenciler İle Diğer Öğrencilerin Aynı Sınıfta Eğitim Alması Hakkındaki Görüşleri.....	33
Tablo 5: Öğretmenlerin Sınıflarda Kaynaştırma Öğrencileri Olmasını Diğer Öğrenciler Açısından Değerlendirmeleri.....	35
Tablo 6: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	38
Tablo 7: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlarla İlgili Fikirleri.....	41
Tablo 8: Uzaktan Eğitimin Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Nasıl Verimli Hale Geleceğine Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	45
Tablo 9: Uzaktan Eğitim Döneminin Özel Gereksinimli Öğrenciler Açısından Olası Kayıplarının Telafisine Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	48
Tablo 10: Uzaktan Eğitim Döneminin Özel Gereksinimli Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi.....	51

KISALTMALAR

BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
COVID-19	: Koronavirüs Hastalığı 2019
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
EĞİTEK	: Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
FRTEB	: Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı
IDEA	: Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	: Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖEHY	: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
Örn.	: Örneğin
RAM	: Rehberlik ve Araştırma Merkezi
s.	: sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBİTAK:	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb.	:ve benzeri
vs.	: vesaire
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu
YEĞİTEK	: Yenilik ve Eğitim Teknolojileri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN BAKIŞ AÇISINDAN COVID-19 PANDEMİSİNDE KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN DURUMU

Bu çalışmada, COVID-19 pandemisi ile birlikte geçilen uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma öğrencilerinin durumunun ne olduğunu fen bilimleri öğretmenlerinin bakış açısıyla ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan 12 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaklaşımı uygulanan çalışmada, veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler; fen bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik görüşleri, uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin eğitime yönelik görüşleri, uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri sorunlara yönelik görüşleri ve özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri temaları altında incelenmiştir. Elde edilen verilere göre COVID-19 pandemi döneminin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki olumsuz sonuçları ve uzaktan eğitimde kaynaştırma eğitiminin zorluğunu gözler önüne sermiştir. Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik sonuçlarla birlikte önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Kaynaştırma eğitimi, COVID-19 pandemisinde eğitim, Fen eğitimi, Öğretmen görüşleri

ABSTRACT

STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS IN INCLUSIVE CLASSROOMS DURING COVID-19 PANDEMIC: SCIENCE TEACHERS' PERSPECTIVES

In this study, it is aimed to investigate the situation of students with special needs in the distance education during COVID-19 pandemic from the perspective of science teachers. The sample of the study consisted of 12 science teachers. Qualitative research approach was used to conduct this study. More specifically, case study approach was applied. Semi-structured interviews were performed for the data collection. The obtained data were examined by qualitative data analysis. The following themes were found: the opinions of the science teachers about the inclusive education, the opinions of the science teachers about the education of the students with special needs in the distance education, the opinions of science teachers on the problems that special needs students may encounter in the distance education and the opinions of science teachers about the distance education of special needs students. The results revealed the negative consequences of the COVID-19 pandemic period on students with special needs and the difficulty of inclusive education during distance education. Recommendations were provided along with the results regarding the education of special needs students in distance education.

Keywords: Distance education, Inclusive education, Education in COVID-19 pandemic, Science education, Teachers' perspective

ÖNSÖZ

Bu çalışma, özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu görüşler, öğretmenlerin pandemi sürecinde yaşadıkları zorlukları, öğrencilerin uzaktan eğitime adaptasyonunu ve özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitimden elde ettikleri kazanımları içermektedir.

Araştırmanın katılımcıları, farklı illerde görev yapan fen bilimleri dersi öğretmenleridir. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler, online veya yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu süreçte, görüşmelerden elde edilen veriler kodlanarak benzer temalar bir araya getirilmiştir. Ardından, bu temalar yorumlanarak sonuçlar çıkarılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, pandemi döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik öğretmen görüşlerini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitime adaptasyonu, kaynak eksikliği, teknoloji kullanımı, iletişim ve iş birliği gibi konuları içermektedir. Bu sonuçlar, özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesine yönelik katkı sağlamaktadır.

Tez sürecimin her anındaengin bilgisiyle yolumu aydınlatan, her türlü desteği büyük bir sabır ve samimiyetle gösteren birlikte çalışmaktan onur duyduğum saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Nurcan CANSIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte ilgisi, inancı ve yardımlarıyla bana destek olan yol arkadaşım Aydınhan DERELİ ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Şeydanur TOSUN

ARTVİN 2023

GİRİŞ

Eğitimde fırsat eşitliği günümüzde eğitim ile ilgili en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Eğitimde feda edilecek fert yoktur." sözü ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunca 1948'de hazırlanmış olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin "Eğitim herkesin hakkıdır" (Md. 28, UNICEF) maddesinin ortak noktası olan "eğitimin ayrıcalık ve farklılık gözetmeksizin her bireyin hakkı olduğu" Türk Eğitim Sistemi tarafından da benimsenmiştir. Bu durum yasa ile de desteklenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesinde "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz." ve "Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır." (Md.42, TBMM) ifadeleri bulunmaktadır. Diğer bir deyişle; özel gereksinimli bireylerin eğitimi ile ilgili sorumluluk devlete verilmiş olup yasa ile güvence altına alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen UNICEF'in çocuk hakları sözleşmesinin 28. maddesinde de geçen "çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşü" (Md.28, UNICEF) ile eğitim hakkının, çocukların en önemli haklarından biri olduğunu, çocuğun en temel hakkı olan yaşama hakkı ile eğitim hakkı arasında yakın bir ilişki bulunduğu söylenir. Yaşama hakkının yanı sıra, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlak gelişimi için eğitime gereksinimi olduğu belirtilmiş olup tüm çocukların eğitime ihtiyaç duyduğuna ve eğitimde fırsat eşitliğine vurgu yapılmaktadır.

Tüm çocuklar gibi özel gereksinimli çocukların da eğitime ihtiyacı olduğu günümüzde herkes tarafından kabul görmektedir. Ancak bu çocukların hangi ortamlarda eğitim alacağı önemli bir detaydır. Özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında kendi akranlarıyla eşit imkânlar dahilinde eğitim alması görüşü yaygınlaşmış olup dünyadaki eğitim sistemlerini değişime götürmüştür. (Leyser, Zeiger ve Romi, 2011). Bu öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğine en çok ihtiyaç duyan kesim olduğunu unutmamak gerekir (Sarı, 2003). Özel gereksinimli öğrencilerin, birtakım yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlarını en aza indirgeyerek eğitim alması, eğitimde fırsat eşitliği ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir amacı olan fırsat eşitliği ilkesinden yola çıkarak özel gereksinimli bireylere gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak ve onları toplum hayatına dahil edebilmek gerekir (Avcıoğlu, 2013).

Her bireyin eşit eğitim hakkına sahip olduğu görüşünün benimsenmesi ile, özel gereksinimli öğrencilerin akranları ile aynı ortamda eğitim görmesi fikri yaygınlaşmıştır. Bunun sonucu olarak özel gereksinimli bireylerin toplumun aktif üyesi olmaya başlaması ve yaşadıkları çevrenin sınırlılıklarının en az düzeye indirilmesi gibi düzenlemeler gereklidir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). Bu öğrenciler özel eğitim sınıflarında, iş okullarında ve normal gelişim gösteren akranları ile birlikte kaynaştırma ortamlarında eğitim öğretim faaliyetlerine katılmaktadır (Talas, Kaya ve Yıldırım, 2016). Ayrı eğitim ortamları özel gereksinimli öğrencilerin toplumdan uzak kalmalarına ve normal akranları ile beraberliklerinde uyum güçlüğü çekmelerine neden olmaktadır. Bu sebeple bu öğrencilerin normal akranları ile birlikte eğitim görmeleri gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle bu çocukların eğitimlerinde "Kaynaştırma Eğitimi" uygulaması gündeme gelmiştir (Yıkıms, 2006).

Özel gereksinimli öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinden biri olan kaynaştırma; özel gereksinimli olan öğrencilerin eğitimlerini, akranlarının devam ettiği okullarda ve onlarla aynı sınıflarda sürdürmesi ve öğrenciye toplumun bir bireyi olma fırsatı sunan eğitim yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Sucuoğlu vd., 2006). Kırcaali İftar (1992) ise kaynaştırma eğitimini "özel gereksinimli öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine gerek duyulması halinde destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin genel eğitim sınıflarında eğitilmesi" olarak tanımlamıştır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği' ne göre ise kaynaştırma yoluyla eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim özel eğitim uygulamalarıdır (ÖEHY, 2018).

Özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflarda akranlarıyla beraber bütün disiplinlere ait temel bilgi ve becerileri öğrenmeleri öğrencilerin akademik, kişisel ve iş birliği becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Bu nedenle özel gereksinimli öğrencilerin fen bilimleri derslerinde temel fen kavramlarını öğrenmeleri de gerekmektedir. Zaten Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında da amaç; tüm öğrencileri fen okuryazarı bireyler olarak yetiştirmektir. Fen okuryazarı bireyler, fen bilimine ilişkin temel bilgilere ve doğal çevrenin keşfedilmesine yönelik bilimsel süreç becerilerine sahiptir. Fen eğitiminin amacı, günlük yaşam ile ilişkili bilgilerin edinilmesini sağlamak, bilimsel gelişmelerden haberdar

olan bir toplum oluşturarak, bireysel ve toplumsal gelişmelere katkıda bulunmak (MEB, 2013) olduğuna göre bilgi toplumunda yetersizliği olsun veya olmasın her öğrencinin eğitim-öğretim sürecinde fen dersine ait bilgi, beceri ve tutumları yetersizliği ölçüsünde kazanabileceği düşünülmektedir (Villanueva, Taylor, Therrien ve Hand, 2012).

Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimi ile birlikte kendi akranlarıyla normal sınıf ortamında yüz yüze aldıkları eğitim, pandemi gibi durumlarda uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte yeniden düşünülmeli ve uyarlamalar yapılmalıdır. Bilindiği üzere, Aralık 2019'un sonlarına doğru ortaya çıkan Yeni Tip Coronavirus (SARS-CoV-2) olarak adlandırılan COVID-19 enfeksiyonu ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde görülmüştür. Bulaş özelliğinin yüksek düzeyde olduğu bilinen bu virüs, kısa bir süre zarfında Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyada yayılım göstermiştir (World Health Organization [WHO], 2020). Buna bağlı olarak, COVID-19 pandemisinin yayılımını düşürmek için birçok ülkede yükseköğretim kurumları, ilk ve orta düzeydeki okullar ve diğer eğitim kurumlarının başta geçici olmak şartıyla kapatılmasına yönelik kararlar alınmıştır. Türkiye'de görülen ilk COVID-19 vakası; Sağlık Bakanlığının 11 Mart 2020 tarihinde yaptığı basın toplantısında kayıtlara geçmiştir. Harekete geçen yetkililer, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilk ve orta dereceli kurumlarda 16 Mart 2020, YÖK'e bağlı kurumlarda ise 25 Mart 2020 tarihi itibarıyla geçici süre ile kapatma kararı almışlardır (MEB, 2020; YÖK, 2020). Bu tarihten sonra tüm üniversiteler ve MEB bünyesinde eğitim veren tüm devlet ve özel okullar, dijital ortamda uzaktan eğitime devam kararları almışlardır.

COVID-19 pandemisi ile dünya ülkeleri ile birlikte Türkiye'de uzaktan eğitim programına geçmiştir. Uzaktan eğitim elektronik araçlar ve internet yoluyla sağlanan bir eğitim şekli olduğundan öğrencilerin canlı dersleri dinleyebilmeleri için bilgisayar, tablet ve telefon gibi elektronik araçlarla birlikte internete de ihtiyacı olmuştur. Her öğrencinin kendine ait elektronik aracı olmaması veya bulunduğu yerde internete erişimi bulunmaması sebebiyle pandemi döneminde eğitimde aksamalar olmuştur. Özel gereksinimli öğrencilerden de yine aynı sebeplerle derslere katılamayanlar olduğu gibi yeterli teknoloji okuryazarlığına ve iç disipline sahip olamamaları sebebiyle de derslere katılamayanlar olmuştur. Bu sebepler dikkate alınarak, derslerin online bir platformda olmasının özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde ne gibi kazanım ve kayıplara sebebiyet verdiği araştırmaya değer görülmüştür. Bu noktada bu çalışma kapsamında pandemi döneminde

özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırma Problemi

COVID-19 pandemisi ile birlikte tüm öğrenciler uzaktan eğitim sistemini ani ve hızlı bir şekilde kullanmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla kaynaştırma öğrencilerine yönelik uzaktan eğitim döneminde nasıl bir eğitim uygulandığı, uzaktan eğitim uygulanırken karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri sorunların araştırılmaya değer olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın ana problemi; ‘COVID-19 pandemisi döneminde kaynaştırma öğrencilerinin durumu nedir?’ şeklinde olmuştur. Araştırmamızı fen bilimleri öğretmenlerinin bakış açısından görmek için fen bilimleri öğretmenlerine kaynaştırma öğrencilerine yönelik sorular sorulmuş ve cevaplarına göre kaynaştırma öğrencilerinin durumuna ilişkin bir çıkarım yapılmıştır.

1.2. Araştırma Soruları

Bu araştırmanın amacı fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri ışığında COVID-19 pandemisi ile birlikte geçilen uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin durumunun ne olduğunu saptamaktır. Çalışmanın bu temel amacı doğrultusunda cevaplanması amaçlanan araştırma soruları:

1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik görüşleri nelerdir?
2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin fen eğitime yönelik görüşleri nelerdir?
3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma eğitimi açısından yaşanan/yaşanabilecek sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma eğitiminin durumuna yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. Kavram Tanımları

Bu çalışmada sıklıkla kullanılan kavramlar ve açıklamaları aşağıda verilmiştir:

COVID-19 Pandemisi: COVID-19 virüsü, SARS-CoV ve MERS-CoV 'un da içinde bulunduğu beta coronavirus (beta- coronavirus) ailesi içinde yer alan bir virüs türü olup, 2019 yılında ortaya çıkıp kısa zaman içerisinde hızla tüm dünyayı etkisine almış ve durum küresel bir salgın yani “pandemi” olarak ilan edilmiştir (World Health Organization [WHO], 2020).

Uzaktan eğitim: Belirli merkezlerden yürütülen, bireyin kendi kendine öğrenmesini amaçlayan, eğitsel içeriklerin öğrenenlere özel olarak hazırlanmış araçlarla ve çeşitli ortamlar yoluyla sağlandığı bir öğretim yöntemidir (Banar ve Fırat, 2015).

Kaynaştırma eğitimi: “Kaynaştırma eğitimi özel eğitim gerektiren öğrencilerin genel eğitim sınıflarında uygun özel eğitim desteği sağlanarak eğitim görmeleridir” (Bender, Vail ve Scott, 1995; Kargın, 2004). “Engelli öğrencilerin, engelli olmayan akranlarıyla birlikte eğitilmelerinin amacı; engelli öğrencilerin akranları ile akademik ve sosyal yönden bütünleştirilerek sosyal ve duygusal yönden gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamaktır” (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005).

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüz bilgi ve teknoloji çağında hızlı gelişen bilimsel olayları ve teknolojik yenilikleri anlamak, yorumlamak ve uygulamak için fen okuryazarı olmanın ve fen okuryazarı bireyler yetiştirmenin önemi ortadadır. Fen okuryazarlığı aynı zamanda, bilim hakkında doğru ve güncel bilgiye sahip olma, bilimsel yöntemleri uygulama, verileri analiz etme ve yorumlama yeteneği ile de ilgilidir. Bu beceriler, insanları bilimle daha güçlü bir şekilde ilişkilendirmelerine ve yaşamlarını daha bilinçli bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı olur. Bunun yanı sıra teknoloji kullanma becerileri de önemlidir. Fen okuryazarlığı, hayat boyu öğrenme süreci ile geliştirilebilir ve tüm bireyler için şartken özel gereksinimli öğrenciler için öğrencilerin hayatta kalabilmeleri, sosyal olarak kabul görmeleri ve başarılı olabilmeleri için hayati bir eğitimidir. Özel gereksinimli öğrenciler normal şartlarda kaynaştırma eğitimi kapsamında normal sınıflarda özel gereksinimi bulunmayan akranlarıyla eğitim almaktadırlar. COVID-19 pandemisi ile birlikte uzaktan eğitim uygulamasına geçildiğinde özel gereksinimli öğrenciler de dahil tüm öğrenciler evlerindeki imkanlar dahilinde online eğitim almışlardır. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrenciler akranlarıyla oldukları sınıf ortamından ve aldıkları bireysel destek eğitimlerinden mahrum

kalmışlardır. COVID-19 pandemisi henüz çok yeni ve alışılmadık bir durum olduğundan ve literatürde bu durumla ilgili çalışmaların eksikliğinden dolayı bu çalışma literatüre katkı sağlayacaktır. Uzaktan eğitim ilk defa ülkemiz genelinde pandemi dolayısıyla uygulandığından kaynaştırma öğrencilerine yönelik tedbir, uygulama, kaynak, program vs. bulunmamaktadır ve kaynaştırma öğrencilerinin bu zorlu süreçte öğrenimlerini nasıl gerçekleştirdiklerini araştırmak önem arz etmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma eğitimi tarihçesi, özel gereksinimli öğrenciler ve uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Kaynaştırma Eğitimi

Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylere özel gereksinimli bireyler denilmektedir (ÖEHY, 2018, s.2).

Özel eğitimli bireyleri, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği aşağıdaki gibi gruplamıştır. (Varış ve Hekim, 2017)

1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler (Hafif, Orta, Ağır, Çok Ağır)
2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler
3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler
4. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler
5. Sinir Sisteminin Zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizliği Olan Bireyler
6. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler
7. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
8. Birden Fazla Alanda Yetersizliği Olan Bireyler
9. Duygusal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireyler
10. Süreğen Hastalığı Olan Bireyler
11. Otizmli Bireyler
12. Sosyal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireyler
13. Dikkat Eksikliğine ve Hiperaktivite Bozukluğuna Sahip Bireyler
14. Üstün veya Özel Yetenekli Bireyler

Özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşama ve mesleki hayata hazırlanmaları için diğer bireyler gibi eğitime ihtiyaçları vardır. Özel gereksinimli bireylerin gereksinimlerine ve gereksinim düzeyine bağlı olarak eğitim almaları gerekir. Bu planlanmış eğitime özel eğitim denir. Özel eğitimin temel amaç ve ilkeleri Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nce şu şekilde belirlenmiştir (ÖEHY, 2018, s,2).

Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar.

Özel eğitime ihtiyacı olan özel gereksinimli çocukların değerlendirilmesi ve tanınması RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulunda yapılmaktadır (MEB, ÖEHY, Madde 7). Tanısı yapılan özel gereksinimli öğrencinin gereksinim düzeyi hafifse normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim alır. Eğer gereksinim düzeyi ağır ise normal gelişim gösteren akranlarından ayrı özel eğitim sınıflarında veya özel eğitim okullarında eğitimine devam eder.

Özel gereksinimi bulunan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim almasına kaynaştırma eğitimi denir. MEB' de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma eğitimini özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim olarak tanımlamıştır (2018). Kaynaştırma eğitimi okul içi ve dışının özel gereksinimli çocukların eğitimi için uygun hale getirilmesi ve onlara kendileri için gerekli olan eğitimin normal öğrenciler ve akranlarıyla beraber verilmesidir (Friend ve Bursuck, 2006).

Kaynaştırma eğitimi kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli öğrencilere, sosyal yaşam ve eğitim sürecinde, akranlarıyla birlikte olma fırsatını sağlar. Aynı ortamda eğitim, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin akademik becerilerinde, günlük yaşam becerileri ve sosyal becerilerinde yaşatlarını örnek almalarında önemli rol oynar. Sosyal bir çevre içerisinde diğer çocuklarla paylaşılan yaşantılar, yetersizlikleri olan öğrencilerin sonraki

yaşamlarında birer birey olarak toplumun kendilerinden neler beklediğini öğrenmelerine ve bu beklentilere karşılık cevap oluşturmalarını sağlar (Saylan ve Pekçağlıyan, 2002).

Özel gereksinimli bireylerin yetiştirilmesi ve zihinsel, bedensel, sosyal açıdan gelişimlerini sağlayıp topluma uyumlu ve çalışkan bireyler olmaları kaynaştırmanın en önemli amacıdır. Bu amacı en iyi şekilde gerçekleştirebilmek için, kaynaştırma eğitiminde ihtiyaca göre özel gereksinimli öğrencilere destek eğitimler verilmektedir.

Destek eğitimi genel olarak kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaca göre sınıf içinde veya dışında destek özel eğitim almasıdır, bu genellikle destek eğitim odasında verilen özel eğitim hizmetiyle sağlanmaktadır (Aktürel ve Gürgür, 2020). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde destek eğitimi "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetleri" (ÖEHY, 2018) olarak tanımlanmıştır. Destek eğitimin yapıldığı fiziksel ortama destek eğitim odası denir ve buralar tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaç duyduğu bazı derslerde destek eğitim vermek için kullanılır (MEB, 2018). Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu her okulda destek eğitim odası açılır, burada eğitimler bireysel olarak verileceği gibi aynı düzeyde en fazla üç öğrenciye birlikte de verilebilir. Bir öğrencinin destek eğitim odasında alacağı ders, haftalık ders saatinin %40'ını geçmemelidir.

Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden maksimum faydalanabilmesi ve ihtiyaç duyulan destek eğitiminin sağlanabilmesi için özel gereksinimli öğrencilere özel eğitim programları hazırlanmalıdır. Her özel gereksinimli öğrencinin kendine özgü gereksinimleri olduğu için bu öğrencilerin iyi gözlemlenip ihtiyaçları belirlenmeli ve gelişimlerini etkili bir şekilde destekleyecek bireysel programlar uzmanlar tarafından hazırlanmalıdır.

2.1.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Özel eğitim ihtiyacına göre gerekli eğitim ortamına yerleştirilen öğrenciler için ikinci aşama bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanmasıdır. Bunun için öncelikle öğrencinin var olan mevcut performans düzeyi ve eğitim gereksinimleri belirlenir, sonrasında öğrenciye neyin nasıl öğretileceği planlanır (Gürsel ve Vuran, 2010). Özel

eğitime ihtiyacı olan bireyler en az kısıtlayıcı ortamda akranlarından ayrıştırılmadan yani tam zamanlı kaynaştırma olarak genel eğitim sınıflarında, bu mümkün olmazsa özel eğitim sınıfında, bu da olmuyorsa özel eğitim okullarında eğitim almaktadır (Altun, 2016). Hangi eğitim ortamından yararlanırsa yararlınsın eğitim programının öğrencinin gereksinimlerine göre bireyselleştirilmesi gerekir. BEP özel eğitime ihtiyacı olan bütün bireylerin eğitim ihtiyacını karşılamak için hazırlanıp uygulanan kişiye özgü yazılı bir plandır ve hazırlanması zorunludur ve kaynaştırma eğitimi ile birlikte yasal mevzuata girmiştir (Doğan, 2022). Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede “Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır” (573 Sayılı KHK, 1997, Madde 4) ilkesiyle yer almıştır.

BEP okulda oluşturulan BEP geliştirme birimi tarafından hazırlanır. Bu birimde okul yöneticileri, öğrencinin dersine giren tüm öğretmenler, rehber öğretmen ve aile yer alır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde BEP’in tanımı şu şekildedir (ÖEHY, 2018);

Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik 29 hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını, ifade eder. BEP öğrenciyle ilgili kişisel bilgileri, performans düzeyini, uzun ve kısa dönemli amaçları, kullanılacak materyalleri, öğretim yöntem ve tekniklerini, ortam düzenlemesini, destek eğitim hizmetlerini, davranış değiştirme yöntemlerini, değerlendirme yöntemini ve süreyi içerir (ÖEHY, 2018).

BEP’te birinci aşama öğrencinin performans düzeyinin belirlenmesi, ikinci aşama öncelik sırasına göre amaçları belirlemek ve üçüncü aşama öğretimdir (Kırcaali-İftar, 1998). Özel gereksinimli öğrenciler için BEP hazırlanmadığı ya da gerektiği gibi hazırlanmadığı durumlarda, bu öğrencilerin mevcut durumları ortaya çıkarılamaz ve gelişimlerini desteklemek için gerekli kazanımlar belirlenemez. Bunun sonucunda da öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim ve öğretimi gerçekleştiremezler.

2.1.3. Kaynaştırma Eğitimi Tarihçesi

Dünyada özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik ilk adımlar 16. yüzyılda atılmakla birlikte (Gearheart, Weishuhn ve Gearheart, 1996), okullaşma ilk olarak 1755 yılında Fransa’da sağır okulu açılmasıyla başlayarak 1900’lü yılların ortalarına kadar sürmüştür.

1913 yılında görme engelli öğrenciler için başlatılan kaynaştırma eğitimi programında görme engelli öğrenciler, okulda bir günün bir kısmını akranlarıyla birlikte aynı sınıfta geçirirken, bir kısmını da görme engellilere yönelik özel bir sınıfta devam ederek geçirmişlerdir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). Aynı dönemde genel eğitim okullarının bünyesinde özel eğitim sınıfları ve kaynaştırma uygulamalarına dönük adımlar da atılmaya başlanmıştır. 1928 yılında İngiltere’de özel ve genel eğitim okullarının birlikte açılması kararı alınmış, 1944 yılında uygun özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitim görmeleri yasal olarak kabul edilmiştir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010).

Özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin genel eğitim okullarında ve sınıflarında birlikte eğitim almaları anlamına gelen kaynaştırma uygulamaları 1960’lı yıllardan başlayarak birçok ülkede kabul görmüş ve uygulanmıştır (Cook ve Friend, 2010; Halvorsen ve Neary, 2009).

1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde başlatılan kaynaştırma uygulamaları zaman içerisinde yaygınlaşarak pek çok ülkenin eğitim politikasının temelini oluşturmaya başlamıştır (OECD, 1995). İtalya’da 1971 yılında, İngiltere’de 1974 yılında, Amerika’da ve Fransa’da 1975 yılında, Norveç’te 1976 yılında yürürlüğe giren yasalarla, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri yasal olarak kabul edilmiştir (OECD, 1995; Akt, Sucuoğlu ve Kargın, 2010).

Finlandiya’da okulların tüm öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak biçimde geliştirilmesi hareketi 1970’lerde başlamış, 1990’larda en etkili dönemine girmiştir (Halinen ve Jarvinen, 2008). Portekiz’de ise eğitim sistemi, 1986 yılında çıkarılan Temel Eğitim Yasası ile yeniden düzenlenmiştir. Yasada özel eğitimin genel amacının, bedensel ve zihinsel engelli çocukların toplumsal ve eğitimsel uyumlarının sağlanması olduğu ifade edilmiştir. Bu amaçla birlikte kaynaştırma uygulamasına önem ve öncelik verilmesi

planlanmış ancak mali sıkıntılar nedeniyle tam olarak uygulanamamıştır. Bu durum, özel eğitim hizmetlerinin, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından verilmesi yolunun tercih edilmesine neden olmuştur (Mcconachie, Smyth ve Bax 1995).

ABD’de 1975 yılında kabul edilen Tüm Engelli Çocukların Eğitim Yasası (Education of All Handicapped Children Act, PL 94-142) okul çağına gelmiş özel gereksinimli çocukların uygun eğitimsel ihtimamlardan yararlanmasını amaçlayan bir yasadır (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). 1990 yılında P.L. 64-142 numaralı yasada bazı değişiklikler yapılmış ve bu yasa, P.L. 101-476 Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası (IDEA) adını almıştır. Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası’nda kaynaştırma eğitimi destekleyici nitelikte bir hüküm yer almaktadır. Bu karara göre okullar, yetersizliklerinin derecesi ve özellikleri ne olursa olsun tüm çocukları kabul etmelidir ve özel gereksinimli hiçbir çocuk ücretsiz eğitimin dışında bırakılamaz. Yasaya göre, okullar özel gereksinimli çocukları özel gereksinimli olmayan akranlarıyla birlikte eğitime almalıdır (Batu, 2000).

Avustralya’da 1970’li yılların başında özel gereksinimli çocukların genel eğitim sınıflarında eğitim alma hakkı konusunda tartışmalar başlamış, 1992 yılında kabul edilen Engelli Ayrımcılığı Yasası ile bu hak güvence altına alınmıştır (Disability Discrimination Act, 1992). Fransa, 1975 yılında çıkardığı özel bir yasayla, engelli çocukların da zorunlu eğitim kapsamına alınmasını ve eğitimin normal sınıflarda verilerek, mümkün olmadığı durumlarda bu öğrencilerin özel alt sınıflara alınmasını ya da engellerine göre diğer özel eğitim kurumlarına gönderilmelerine karar vermiştir. İngiltere’de 1993 yılında çıkan Eğitim Yasası (Education Act and Regulations) ve 1994 yılında yürürlüğe giren Uygulama Kılavuzu (Code of Practice) ile her yetersizlik grubundaki çocukla ilgili eğitsel düzenlemelerin esasları belirlenmiştir (Batu, 2000; Department for Education, 1994). Uygulama Kılavuzu’nda özel gereksinimli bireylerin mümkün olan en geniş ve kapsamlı eğitim sisteminden yararlanmaları ve daha fazla özel gereksinimli bireyin gereksinimlerinin kaynaştırma yoluyla karşılanması gerektiği belirtilmiştir. 1994 yılında Salamanca’da 92 devlet ve 25 uluslararası kuruluşun 300’den fazla kişinin katıldığı Özel Eğitim Dünya Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansta, “herkes için eğitim” hedefi doğrultusunda bütünleştirme yaklaşımının geliştirilmesi ve okulların özellikle özel gereksinimli çocuklar olmak üzere tüm çocuklara hizmet vermesini sağlamak için gerekli siyasal adımların atılması

amaçlanmıştır. Salamanca Bildirgesi, özel gereksinimli çocukların genel eğitim sistemi içinde eğitim almaları için çağrıda bulunan ilk uluslararası belgedir (Dede, 1996). 2006 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 24. maddesinde “Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır “ifadesi yer almıştır. Yine sözleşmenin 24. maddesinde “engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almaları gerektiği” ifade edilmiştir. Özetle, 1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde başlatılan kaynaştırma uygulamaları zaman içerisinde yaygınlaşmış ve birçok ülkenin eğitim politikasını etkilemiştir. Ülkeler, özel gereksinimli öğrencilerin özel gereksinimli olmayan akranlarıyla birlikte aynı okullarda ve sınıflarda eğitim almaları için eğitim sistemlerinde gerekli mevzuat, politika ve uygulama düzeylerinde değişiklikler yapmışlardır. Ayrıca imzalanan uluslararası sözleşmelerle özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakları güvence altına alınmış ve bu öğrencilerin özel eğitim hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmaları konusunda önemli kazanımlar elde edilmiştir (Yazıcıoğlu, 2018).

2.1.4. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi

Ülkemizde 1997 yılında 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin yürürlüğe girmesinin ardından özel eğitim hizmetlerinin gelişimi hız kazanmıştır. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)’nin yasal gelişmeleri uygulamak için 2000 yılında yayınladığı ve 2006 yılında güncellediği “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel eğitim hizmetlerinin uygulama esaslarını ve hizmetlerin işleyiş çerçevesini belirlemektedir (2006). Adı geçen yönetmelikte, geçmişte ayrı okullarda ve ayrı sınıflarda yapılan kaynaştırma uygulamalarının aksine; bireysel farklılıkları merkeze alan, destek özel eğitim hizmetleri ve bireyin eğitim fırsatlarından en iyi şekilde yararlanması esasına dayanan çağdaş eğitim uygulamalarına yer verildiği görülmektedir. Son istatistik verilerine göre, ülkemizde; özel eğitim okullarında 45.475, özel eğitim sınıflarında 40.894, kaynaştırma eğitiminde 219.728 olmak üzere, örgün eğitim kapsamında öğrenim gören toplam 306.097 öğrenci sayısına ulaşılması, kaynaştırma uygulamalarının yaygınlaştığını göstermektedir (MEB, 2017).

2.2. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim öğrenenlerin zaman ve mekân açısından birbirlerinden ve öğrenme kaynaklarından uzak olduğu eğitim modelidir. Uzaktan eğitimin gelişim tarihçesine bakıldığında geçmişinin sanıldığından daha eskiye dayandığı görülmektedir (Casey, 2008). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimini incelediğimizde dört ana evre göze çarpmaktadır. Bu dört evreyi McLendon (1999) “Mektupla Eğitim”, “Çoklu Ortam Modeli”, Tele Öğrenme Modeli” ve son olarak Esnek Öğrenme Modeli” şeklinde ayırmıştır.

Mektupla eğitim, ilk olarak 1728 yılında Boston’da mektupla steno eğitimiyle başlamıştır. Sonrasında 1833 yılında İsviçre Üniversitesi, 1840 yılında stenografi eğitimcisi ve aynı zamanda ilk modern eğitimci olarak bilinen Pitman mektupla eğitim çalışmalarını sürdürmüşlerdir. 1892 yılında Chicago Üniversitesinde ilk mektupla eğitim bölümü açılmıştır. Eğitim veren okul veya yetkili kuruluşların posta yoluyla yürüttüğü bu öğretim yöntemine mektupla eğitim denmektedir (Bulurman, 2003). Bu eğitim şeklinde öğrenci ve öğretmen arasında etkileşim yoktur.

Çoklu ortam modelinde öğretim televizyon ve radyolar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Görsel ve işitsel eğitim materyalleri radyo ve televizyonlarla öğrencilere aktarılmaktadır. Bu yöntem ilk olarak 1919 yılında ABD’de eğitsel içerik yapan bir radyo istasyonunun kurulması ile başlayıp süregelen yıllarda eğitim televizyon yayınlarıyla da devam etmektedir.

Üçüncü evre olan tele öğrenme modeli sesli konferanslar, video konferanslar, görsel metin tabanlı konferanslar ve canlı televizyon ve radyo yayınlarını kapsamaktadır. Tele öğrenme modelinde öğretmen, öğrenci ve içerik arasında etkileşim olduğu görülmektedir.

Esnek öğrenme modelinde eğitim içeriği teknolojik destek ile verilmektedir. Öğrenme ortamları internet aracılığıyla web tabanlı ve etkileşimli olmaktadır.

2.2.1. Uzaktan Eğitim Modelleri

Aynı anda farklı mekânlarda öğretmenin ve öğrencinin iletişim teknolojilerini kullanarak canlı bağlantılar yoluyla (internet, uydu vb.) sesli ve görüntülü etkileşim içerisinde olduğu eğitim şekline eş zamanlı uzaktan eğitim modeli denir (Gökçe, 2008; İşman, 2008). Sesli konferans, sanal sınıf, telekonferans, sohbet ortamı gibi uygulamalar bu

modele örnek verilebilir. Bu uygulamalarda öğrenciler test çözebilir, soru sorabilir veya öğrenciler birbirleri ile tartışabilirler. Ayrıca, derslerin kaydedilip daha sonra katılımcıların istedikleri yer ve saatte dersi tekrar etmelerine imkân sağlamaktadır.

Farklı zamanlarda ve farklı ortamlarda öğretmen ve öğrencinin birbirlerinden bağımsız olarak istenilen zaman diliminde başlayıp bitirebildiği eğitim modeline eşzamansız uzaktan eğitim modeli denmektedir. Eşzamansız uzaktan eğitim uygulamalarında öğrenciler kendi öğrenme hızlarına göre öğretmen tarafından hazırlanmış olan sesli ve görsel ders materyaline istediği zaman ulaşp sorularını internet üzerinden farklı platformlarda öğretmenlerine sorabilir (Aslantaş, 2011).

2.2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Türkiye’de uzaktan eğitim ilk olarak 1956 yılında banka çalışanlarının mektupla öğrenim görebilmesi için Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi içerisinde Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü kurulmasıyla ortaya çıkmıştır (Kaya, 2002). 1960 yılında, Millî Eğitim Bakanlığında yer alan Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı “Mektupla Öğretim Merkezi” öğretim programını uygulamıştır (Özdil, 1985). 1968’de Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi adıyla TRT’de ilköğretim ve ortaöğretim düzeyleri için eğitsel programlar yayımlanmaya başlamıştır. Bunun devamı olarak, 1975 yılında temelleri atılan Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) birçok alanda televizyon aracılığıyla eğitsel içerikler yayınlanmaya başlamıştır (İşman, 2008). 1981 yılında ilk Açık Öğretim Fakültesi, 2547 sayılı kanun ile kurulmuştur (Gelişli, 2015). Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2 Haziran 1992 tarihinde açık öğretim lisesi ve 15 Eylül 1997 tarihinde 6, 7 ve 8. sınıf eğitimleri verilen açık ilköğretim okulu hizmet vermeye başlamıştır (Demiray ve Adıyaman, 2002). 1990’lı yıllarda Türkiye’de internet aracılığıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde uzaktan eğitim uygulamaları için Enformatik Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitünün amacı, öğrencilerin bilişim ve teknolojik alanında kendilerini geliştirmeleri sonucunda sertifika ya da diploma almalarının sağlanmasıdır (Çukadar ve Çelik, 2003). Eğitimde teknolojiyi ve iletişim araçlarını kullanmayı amaçlayan ve 1992’de kurulan Film- Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı (FRTEB), 1998’de Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (EĞİTEK) olarak adını değiştirmiştir. 2011 yılında ise “Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK)” olarak yeniden adlandırılmıştır. (MEB, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Mart 2019’da COVID-19 salgını nedeniyle örgün eğitim yerine mecburi bir şekilde uzaktan eğitime geçme kararı almıştır. MEB’in eğitimde aldığı önlemler kapsamında uzaktan eğitimin uygulaması internet üzerinden erişilen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) yoluyla ilkokul, ortaokul, lise ve özel eğitim öğrencilerine yönelik hizmet verilmiştir. Ayrıca TRT bünyesinde kurulan TRT EBA kanalları ile ilkokul, ortaokul, lise öğrencilerine günlük ders programı çerçevesinde öğretmenler tarafından dersler işlenmektedir (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Uzaktan eğitime geçişle birlikte özel gereksinimli öğrenciler de eğitimlerini uzaktan eğitim yoluyla aldılar. Pandemi sürecinde özel gereksinimli öğrencilere yönelik uzaktan eğitim faaliyetlerinin özellikle Nisan ayı itibarı ile başlatıldığı söylenebilir. Öncelikle MEB tarafından EBA-TV üzerinden ilkokul ve ortaokul kanallarında özel eğitim alanında da dersler vermeye başlandı. Bunun yanı sıra EBA internet platformu üzerinden çeşitli ders kitapları, videolar, etkinlik örnekleri ve ailelere yönelik kaynaklar paylaşıldı. Süreçte ilk etapta öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik becerilerinin gelişimini desteklemek amacıyla kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrenciler, zihinsel engelli veya otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik 19 uygulama programı “www.eba.gov.tr” ve “orgm.meb.gov.tr” adreslerinden yayınlandı. Yine TRT EBA TV üzerinden yayınlanmak üzere 60 öğretim videosu, uzmanlar tarafından sunulan ailelere yönelik 40 bilgilendirme videosu, çeşitli sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılarak temel becerilerin öğretimini içeren 52 video hazırlandı ve yayınlandı (Öpengin, 2020).

2.3. Özel gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Oktay ve Ateş (2022) COVID-19 pandemisi dolayısıyla geçilen uzaktan eğitimde özel eğitim sınıflarında yaşanan sorunları saptamak amacıyla 17 özel eğitim öğretmeniyle görüşme yapmışlardır. Görüşmeler nitel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar uzaktan eğitimin özel eğitim öğrencileri için verimli geçmediği, internet kullanımı ya da erişimi, teknolojik altyapı, hedef kitlenin sanal alemde derse odaklanamaması ve sosyalleşememesi, eğitimde fırsat eşitsizliği ve salgının ilk döneminde öğrenciler, veliler ve hatta öğretmenlerin uzaktan eğitime uyum sağlama noktasında tıkanıklıkları şeklinde olmuştur.

Yazçayır ve Gürgür (2020) COVID-19 pandemisi nedeniyle geçilen uzaktan eğitimin kaynaştırma öğrencileri üzerine etkisini incelemek için 15 kaynaştırma öğrencisi velisiyle yapılandırılmış görüşme yapmışlardır. Yapılan bu görüşmeler tümevarım yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma öğrencilerinin destek eğitimi almadıkları, aileler öğrenciler ve öğretmenler arasında iş birliği ve iletişimin sağlanamadığı, özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitime isteksiz olduğu ve derslere katılmak istemedikleri, derslerin çoğuna katılmadıkları ve psikososyal anlamda olumsuz etkilendikleri ortaya çıkmıştır.

Mengi Alpdoğan (2020), COVID-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerini incelemek amacıyla 19 özel eğitim öğretmeniyle nitel bir çalışma yürütmüşlerdir. Öğretmen görüşleri ışığında, uzaktan eğitim uygulamasının özel gereksinimli öğrenciler için çok zor olduğu, bu süreçte öğrencilerin okul kültüründen uzaklaştığı ve ev ortamında daha az sorumluluk aldıkları, yüz yüze eğitimde kazandıkları birçok beceriyi uzaktan eğitimde sürdüremedikleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Kurtoğlu Erden Kurt (2020), koronavirüs hastalığının özel gereksinimli bireyler üzerinde etkisine yönelik bir derleme çalışma yapmışlardır. Çalışmalarının sonucunda zorunlu uzaktan eğitim sürecine ilişkin ise bazı öğrencilerin olumsuz etkilenmesinin yanı sıra olumsuz düşünce ve tutumlarda da oldukları görülmüştür. Bunun yanında özel gereksinimli bireylerin ise özellikle bireysel farklılıkları ve kendi yetersizlikleri göz önünde bulundurulduğunda eğitimlerinin süreklilik arz etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle çoklu yetersizlik, zihinsel yetersizlik, otizm gibi yetersizlikler için devamlılık ve sürekliliğin daha ayırt edici olduğu söylenebilir. Nitekim, özel gereksinimli bireylerin bazı rutinlerinin bozulduğu ve öğrendikleri bazı becerileri ise unuttukları ya da bu becerilerde geriledikleri belirtilmektedir (Karabulut, 2020).

Özel gereksinimli bireylere pandemi nedeniyle geçilen zorunlu uzaktan eğitim sürecinde destek sağlamak adına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli özel yayınların yapıldığı, “Özelim Eğitimdeyim” isimli mobil uygulamanın geliştirildiği, özel gereksinimli bireyler için TRT EBA TV bünyesinde ayrı bir kuşak hazırlandığı ve yine “Özel Çocuklarımızla Eğlenceli Etkinlikler Takvimi” isimli kitabın sunulduğu görülmektedir. Tüm

bunlara rağmen bu destek ya da hizmetlerin yetersiz ve istenilen verimliliği sağlayamadığı ifade edilmektedir (Akbulut, Şahin ve Esen, 2020; Salman, 2020).

Özel gereksinimli bireylerin pandemi süreci sona erdiğinde öğrenme açıklarının artacağına yönelik endişeler bulunmaktadır (Karip, 2020). Bu endişeler başka bir deyişle pandemi sürecinde yetersiz ya da eksik kalabilecek eğitim-öğretim hizmetleri nedeniyle özel gereksinimli bireylerde öğrenme kayıplarının meydana gelebileceği ve bu kayıpların pandemi süreci boyunca gitgide artarak sürecin sonunda büyük bir açığın ortaya çıkacağı şeklinde ifade edilebilir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan hizmet ve desteklere rağmen bu destek ya da hizmetlerin yetersiz ve istenilen verimliliği sağlayamadığına (Akbulut, Şahin ve Esen, 2020) yönelik görüşler de bunu desteklemektedir. Dolayısıyla pandemi süreci, yakın bir gelecekte son bulsa dahi öğrenme kayıplarının olduğu ve sürecin daha fazla uzaması halinde bu öğrenme kayıplarının daha da artacağını sonucuna ulaşılmıştır.

Sarı ve Nayir (2020), COVID-19 salgınında geçilen uzaktan eğitim sürecini yürüten 65 öğretmene uzaktan eğitim zorlukları ve baş etme stratejileri sorularak öğretmenlerin bu süreçle ilgili görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Veriler açık uçlu yazılı görüşme yöntemiyle toplanıp içerik analiziyle yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda internete erişim, internet altyapısı, sınıf yönetimi, uzaktan eğitime hazır olmama, uzaktan eğitim eğitimi ve teknoloji desteği eksikliği problemlerinin yaşandığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenler zorluklarla başa çıkmak için ailelerinden arkadaşlarından destek aldıklarını, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için yoklama şartı koyduklarını, iletişim eksikliğini gidermek için e-posta, WhatsApp ve telefon gibi farklı iletişim araçlarını kullandıklarını, sisteme bağlanma problemlerinde Skype üzerinden eğitime devam ettikleri gibi yöntemler geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Yenioğlu (2020) ise çalışmasında fen disiplinine odaklanmış ve kaynaştırma öğrencilerine fen konularının öğretiminde tablet bilgisayar aracılığıyla sunulan fen deneylerinin etkililiğine yönelik bir çalışma yürütmüştür. Araştırma da 5.sınıfa giden 11 yaşlarında 3 öğrenciyle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, tablet bilgisayar aracılığıyla sunulan fen deneylerinin fen konularını öğretmede etkili olduğu ve uygulama bittikten üç hafta sonra bu beceriyi sürdürdükleri görülmüştür.

Uzaktan eğitim dışında öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak adına yapılan çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Şare Akkuş (2019) çalışmasında, fen bilimleri dersine giren fen bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Araştırmasında, 77 fen bilimleri ve 262 sınıf öğretmeni ile çalışmıştır. Katılımcı öğretmenlerin görüşleri sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin fen derslerine aktif katılımlarını sağlamak için daha çok deney yöntemini kullandıkları, çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerini sınıflarında istemedikleri; bu öğrencileri sınıflarında istemeyişlerine, sınıf iklimini ve öğretmen performansını olumsuz etkiledikleri, fiziksel ortamın yeterli olmayışını gerekçe olarak sundukları görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bir kısmının da topluma kazandırma, öğretmen yeterlikleri, kaynaştırma öğrencisinin özellikleri ve akranları ile eğitim gerekçeleri ile kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında bulunmalarını istedikleri görülmüştür.

Bir diğer çalışmada ise Denizli ve Uzoğlu (2017), fen bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 28 fen bilimleri öğretmeniyle bir araştırma yürütmüştür. Öğretmenlerin bir kısmı kaynaştırma uygulamalarının öğrencilerin sosyalleşmesi açısından başarılı olduğunu söylerken bir kısmı ise özel gereksinimli öğrencilerin ortaya çıkabilecek sorunlardan dolayı ayrı sınıf veya okulda öğrenim görmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler, bilgi, fiziksel altyapı, materyal ve uzman desteği eksikliği, RAM işlevinin yetersizliği, okul yönetimi öğretmenler-veli dâhil olmak üzere süreçte yer alan bireylerle iş birliğinin tam olarak gerçekleşmediğini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra müfredat yoğunluğundan dolayı zaman problemi yaşadıklarını, verilen hizmet içi kursların verimli ve uygulamaya dönük olmadığını belirtmişlerdir.

Denizli (2015), fen bilimleri öğretmenlerinin ve fen bilimleri dersi alan kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimi uygulamaları sürecine ilişkin görüş ve önerilerini öğrenmek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Ulaşılan sonuçlara ve değerlendirme sürecine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencisine yönelik olarak farklı bir değerlendirme yöntemleri kullanmadıkları görülmektedir. Sistem çatışmasından doğan değerlendirme sorunu için ise kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir merkezi sınava tabi tutulmasının gerekliliği, kaynaştırma öğrencilerinin işlem gerektiren

konularda da zorlandıkları, fizik ve matematik gibi derslerde başarılı olamadıkları, öğretmen adaylarına kaynaştırma dersinin okutulmasının önemli olduğu, öğrencilerin gelişimi ve onlarla birebir ilgilenilmesi için gerekli olduğuna, kaynaştırma öğrencileri ile ders sırasında fazla ilgilenilmediği için öğretmene öğrenciye kolaylık sağlayacağına ve bu doğrultuda da öğretmenlerin samimi olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Yapılacak hizmet içi kursların verimli ve etkili olduğu takdirde öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için gönüllü olarak katılmak istedikleri sonucuna ulaşılabilir. Öğrencilerin metne yönelik verdikleri cevaplarda metni sözel olarak tam anlamıyla yansıtamazken çizdikleri resimlerde metni daha iyi yansıttıkları ve daha çok ayrıntıya yer verdikleri görülmüştür.

Öğretmenler adına sonuçlar; bilgi ihtiyacı, fiziksel altyapı ve materyal yetersizliği, uzman desteği eksikliği ve RAM işlevinin yetersizliği, okul yönetimi-öğretmenler-veli dahil olmak üzere süreçte yer alan bireylerle iş birliğinin olmaması, müfredat yoğunluğundan dolayı zaman problemi yaşanması, hizmet içi kursların verimli ve uygulamaya dönük olmaması şeklindedir. Öğrenciler açısından belirtilen problemler ise fiziki altyapı yetersizliği, etkinliklere tam anlamı ile katılamamaları, öğretmen ilgisinin yetersiz olması, okul kitaplarının ve okulda yapılan deneme sınavları ile liseye geçme aşamasında uygulanan merkezi sınavların kendilerine uygun olmaması ve arkadaşları tarafından rahatsız edilmeleri şeklindedir.

2.4. Özel gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimine Yönelik Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

COVID-19 Pandemisi ile uzaktan eğitime dünya çapında geçilmiştir ve araştırmacılar özel gereksinimli öğrencilerin bu süreçteki eğitim durumlarını araştırmaya başlamışlardır. Örneğin; Zaqueu, Silveira, Ribeiro, Pacheco, Alves, Luz, Costa ve Melonio (2022) COVID-19 pandemisi sonrası uzaktan eğitime geçilen Brezilya’da kaynaştırma öğrencilerinin durumuna ilişkin yürüttükleri çalışmada devlet okulunda çalışan 6 öğretmenle öğretmenlerin özellikleri, özel gereksinimli öğrenciler, okulların organizasyonel yapısı, öğretmenler tarafından benimsenen pedagojik uygulamalar ve öğretmenler tarafından kullanılan kaynaklar üzerine görüşme gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda uzaktan eğitim döneminde aile ile iş birliğinin, öğretmenlerin eğitilmesinin, öğrencilere ekipman yardımı yapılmasının, etkileşimli etkinlikler tasarlanmasının ve dijital eğitim

teknolojilerinin desteklediği öğretim metotlarının uygulanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Parmigiani, Benigno, Giusto, Silvaggio ve Sperandio (2020) COVID-19 pandemisi dolayısıyla uzaktan eğitime geçilen İtalya’da 785 öğretmene uzaktan kaynaştırma eğitimini etkileyen faktörleri tespit etmek için 6 açık uçlu soru yönlendirmişlerdir. Alınan cevaplar nitel içerik analizi ile istatistiksel matematik analizi birleştirilerek analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda uzaktan kaynaştırma eğitiminin etkililiğinin aile iş birliğine, öğretmenler arası iş birliği yapılmasına ve çevrimiçi öğretim stratejilerine bağlı olduğu çıkmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin küçük gruplar halinde veya bireysel katılmaları için eşzamanlı ve eşzamansız kişiselleştirilmiş etkileşimli etkinlikler oluşturmalarının zorunlu olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

Özel gereksinimli öğrencilerde uzaktan eğitimin tek başına etkili olmadığı Ugnich, Meskhi ve Ponomareva ’nın (2018) Rusya’da yaptıkları çalışma ile desteklenmiştir. Araştırmacılar, uzaktan öğrenme ve kaynaştırma eğitimiyle ilgili literatür taraması sonuçlarında uzaktan öğrenmenin kaynaştırma eğitiminde etkili olabilmesi için geleneksel eğitimle harmanlanması gerekliliği sonucuna ulaşmışlardır.

Uzaktan yapılan online eğitimlerin özel öğrenciler için daha etkili olabilmesi için öğretmenlerin eğitime vurgu yapmak için Crouse, Rice ve Mellard (2018) öğretmenlerin bakış açısından özel gereksinimli öğrencilere online eğitimi öğretmeyi öğrenmek adlı bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmalarında 6 öğretmenle görüşmeler yaparak bu görüşmeleri nitel analiz yöntemiyle analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda çevrimiçi öğretmenlerin engelli öğrencilere daha iyi hizmet vermeleri için daha hedefli ve özel mesleki gelişim fırsatlarına duyulan ihtiyacı vurgulamışlardır. Ayrıca, geleneksel öğretim deneyimlerine dayanmanın ve çevrimiçi bir bağlamda kullanım için bu bilgiyi geliştirmenin önemi üzerinde durmuşlardır. Öğretmen hazırlık programları, çevrimiçi okullarla bu fırsatları ve ortaklıkları kolaylaştırmada önemli bir rol oynayabilir. Bunu yaparak, öğretmenler çevrimiçi bir öğrenme ortamında tüm öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını daha etkili bir şekilde karşılayabilirler.

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemiyle ilgili bilgiler sunulacaktır. İlk olarak araştırma sorularını cevaplamak için uygun olan araştırma yöntem ve deseninden bahsedilmiştir. Sonrasında yine araştırmanın amacına ulaşması için seçilen katılımcılar ve özellikleri verilmiştir. Araştırmanın yöntemi ve amacıyla uygun veri toplama araçlarından bahsedildikten sonra uygun veri analizi yöntemi, veri güvenilirliği, izlenen etik ilkeler ve araştırmacının çalışma sürecindeki rolü özetlenmiştir.

3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni

Araştırmada fen bilimleri öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi döneminde kaynaştırma öğrencilerinin durumuna ilişkin görüşleri, bu öğrencilerin pandemi sürecindeki fen eğitimlerine yönelik yapılanlar, yapılabilecekler ve yaşadıkları sıkıntılar ile kayıpların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olacak şekilde nitel araştırma desenlerinden durum çalışması Çalışmanın yöntem ve deseni olarak belirlenmiştir.

Nitel araştırmalarda olaylar gerçek ortamında, herhangi bir müdahale edilmeden ve bütüncül bir şekilde incelenmektedir. Nitel bir araştırmada araştırma sorusu olarak “nasıl” sorusu ön plandadır. Nitel araştırma, genellenebilir ve sayılarla ifade edilen sonuçlar yerine, araştırmacılar olayları kendi ortamında açıklamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada da kaynaştırma öğrencilerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimle fen derslerindeki durumları, onların uzaktan eğitimden daha çok faydalanabilmeleri için neler yapılabileceği ve yaşadıkları sıkıntılara yönelik öğretmenlerin görüş ve yorumları herhangi bir uygulama, yönlendirme yapılmadan olduğu gibi ortaya çıkarmak hedeflendiği için nitel araştırmanın uygun olduğu belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için farklı nitel araştırma desenlerinden durum çalışması seçilmiştir. Durum çalışmalarında, bu araştırmada olduğu gibi, özel bir durum belirlenmektedir. Durum çalışmaları, bir konu ya da durum üzerinde daha geniş ve derinlemesine bilgi toplama fırsatı vermektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2013). Durum çalışması ile araştırmanın amacı için uygun veri toplama araçları tercih edilip duruma ilişkin derinlemesine değerlendirme araştırmacı tarafından yürütülmektedir. Bu değerlendirmenin yapılması için gözlem, doküman, video, ses kayıtları, mülakat vb. veri toplama araçlarına başvurulmaktadır. Durum çalışmaları araştırmacının, sonuç olarak bulduğu çıkarımlarla tamamlanmaktadır (Creswell,

2020). Araştırmacının yaptığı çıkarımlar, zaman ve kişilerle sınırlıdır. Bu çalışma için de yapılan yorumlar COVID-19 pandemisi dönemi ve çalışmaya katılan fen bilimleri öğretmenlerinin yaşantıları ve görüşleri ile sınırlıdır. Özetle, bu araştırmada fen bilimleri dersi öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi sürecinde kaynaştırma öğrencilerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Detaylandırmak gerekirse, pandemi sürecinde uzaktan eğitime geçilmesi ile kaynaştırma öğrencilerinin eğitimleri merak edilmektedir. Bu öğrencilere yönelik öğretmenlerin uzaktan eğitimde ne gibi uyarlamalar yaptıkları, bu öğrencilerin yaşadığı sıkıntılar ve bu öğrencilerin uzaktan eğitimden daha fazla faydalanabilmesi için neler yapılması gerektiğine yönelik hazırlanan görüşme protokolünün uygulanması ile veri toplanmış ve kaynaştırma öğrencilerinin pandemideki uzaktan eğitim durumları ortaya çıkarılmıştır.

3.2. Çalışmanın Katılımcıları

Çalışmanın amacına uygun olacak şekilde görev yapmakta olan fen bilimleri dersi öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerindeki ortaokullarda çalışmakta olan kaynaştırma öğrencisi bulunan 12 fen bilimleri öğretmeni bu araştırmanın katılımcılarıdır. Çalışmanın katılımcılarının özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri 2 ve 20 yıl arasında değişmektedir. Katılımcı öğretmenlerin 9'u COVID-19 pandemisi öncesinde uzaktan eğitim deneyimi yaşamazken 3'ü uzaktan eğitimi COVID-19 pandemisi öncesinde deneyimlemiştir. Öğretmenlerin 8'i COVID-19 öncesinde özel gereksinimli öğrencilerle eğitimi deneyimlemiş, 4 öğretmen COVID-19 öncesinde özel gereksinimli öğrencilerle herhangi bir eğitim faaliyetinde bulunmamıştır. 9 öğretmenin çevresinde veya ailesinde özel gereksinimli bireyler varken 3'ünün çevresinde veya ailesinde özel gereksinimli bireyler yoktur. Çevrelerinde bulunan özel gereksinimli bireylerle yakından ilgilenen 6 öğretmen ilgilenmeyen de 6 öğretmen vardır. 10 öğretmen özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik bilgiliyken 2 öğretmen özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir eğitim almamıştır. Katılımcı öğretmenlerin yalnızca 1'inin okulunda uzaktan eğitim

döneminde bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulanmıştır. 11 öğretmenin okullarında pandemi döneminde bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulanmamıştır.

Tablo 1. Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Gruplar	N
Kaç yıldır öğretmensiniz?	1-4 yıl arası	4
	5-8 yıl arası	4
	9-12 yıl arası	2
	13- 16 yıl arası	1
	17-20 yıl arası	1
COVID-19 öncesinde uzaktan eğitim deneyiminiz olmuş muydu?	Evet	3
	Hayır	9
COVID-19 öncesinde özel gereksinimli öğrencilerle deneyiminiz olmuş muydu?	Evet	8
	Hayır	4
Çevrenizde ya da ailenizde özel gereksinimli birey var mı?	Evet	9
	Hayır	3
Onlarla birebir ilgilenir misiniz?	Evet	6
	Hayır	6
Özel gereksinimleri olan öğrenciler için onların eğitimine yönelik bir eğitim aldınız mı? (Kurs, ders, hizmet içi eğitim)	Evet	10
	Hayır	2
Uzaktan eğitim döneminde de okulunuz bireyselleştirilmiş eğitim programı uyguladı mı?	Evet	1
	Hayır	10

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından 9 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Belirlenmiş özel bir konuda derinlemesine soru sorma, cevap eksik ya da açık değilse tekrar sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı vermesi açısından, görüşme yöntemi avantajlı bir yöntemdir (Çepni, 2009). Araştırma soruları hazırlanırken ilgili konuya yönelik alanyazın tarandıktan sonra ikinci bir araştırmacı ile birlikte ayrıntılı olarak incelenip son haline getirilmiştir. Öğretmenlere ilk olarak özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflarda olmasıyla ilgili görüşleri sorulmuş sonrasında uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik neler yaptıkları ve ne gibi sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Son olarak öğretmenlerden uzaktan eğitimin özel gereksinimli öğrenciler açısından nasıl verimli hale getirilebileceği ve olası kayıplarının telafisi için neler yapılabileceği hakkında görüşleri alınmıştır. Görüşme protokolü Ek-1’de verilmiştir.

Görüşmeler pandemi dolayısıyla Zoom uygulaması üzerinden yapılmıştır. Katılımcıların rızası alınarak isteğe bağlı şekilde görüntülü veya görüntü kapalı olarak görüşmeler yapılmış ve kayda alınmıştır. Görüşmeler yapılırken katılımcılar çalışmayla ilgili bilgilendirilmiştir. Yapılan görüşmeler ortalama 15- 40 dakika arasında sürmüştür. Kayda alınan görüşmeler hiçbir değişiklik yapılmadan yazıya dökülmüştür.

3.4. Veri Analizi ve Veri Güvenilirliği

Fen bilimleri öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde toplanan verileri açıklayacak kavramlara ulaşmak temel amaçtır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur: Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008)

Bu kapsamda ilk olarak öğretmenlerle yapılan görüşmeler yazıya dökülmüş daha sonra elde edilen veriler betimsel analizi ile analiz edilmiştir. Sonrasında araştırma soruları dikkate alınarak öğretmenlerin verdikleri ortak cevaplar tema olarak, temalarda belirtilen ortak cevaplardan da kodlar belirlenmiştir (Bkz. Ek 2 Kod Tabloları). Araştırmacı tarafından

hazırlanan temalar ve kodlara son şekli verildikten sonra tablo halinde örnek öğretmen cevapları ile birlikte bulgulara sunulmuştur.

3.5. Güvenirlik

Araştırmada güvenirliliği arttırmak amacıyla katılımcı öğretmenlere araştırma aşamaları ve çalışmayla ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Katılımcı fen bilimleri öğretmenleri ile yapılan Zoom görüşmeleri kayıt altına alınmış, kayda alınan veriler katılımcılara onaylatılmıştır. Katılımcılar bu şekilde görüşlerinin doğruluğunu kabul etmişlerdir. Yapılan araştırmanın geçerliliği arttırmak amacıyla, farklı demografik özelliklere sahip fen bilimleri öğretmenleriyle görüşülmüştür. Çalışmada elde edilen görüşme soruları ulaşılabılır olup istendiğinde verilecektir.

Araştırmada farklı iki uzman tarafından bağımsız olarak tema ve kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Veri analizinin güvenirliliğini arttırmak için “güvenirlik katsayısı formülü” olan (Görüş birliği sağlanan kodlar / (Görüş birliği sağlanan kodlar + Görüş ayrılığı tespit edilen kodlar) $\times$ 100 formülü (Miles ve Huberman, 1994) kullanılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi %88 şeklinde olmuştur.

3.6. Etik İlkeler

Araştırmada dikkate alınması gereken etik ilkelerden, katılımcının bilinçli onayı, gizlilik, aldatmama, verilere sadık kalma ilkelerine uygun olarak (Yıldırım ve Şimşek, 2018); katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilmiş, araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmayı bırakabilecekleri belirtilmiş, hiçbir baskı altında kalmadan gönüllü olarak katılmaları sağlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları kod isimle araştırmada yer almış herhangi bir şekilde kimlikleri deşifre edilmemiştir. Özel hayatın gizliliği esas alınmış, aldatmama, yanıltmama ilkesine özen gösterilmiş doğru bilgilendirmede bulunulmuştur. Araştırmanın her aşamasında verilere sadık kalınmıştır. Olmayan veriler var gibi gösterilmemiştir. Etik kurul onayı alınmıştır ve ekler kısmına eklenmiştir (Bkz. Ek-3).

3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırma konusu ilgi alanına girdiği için ve çalışılmasının önemli olduğunu düşünüldüğü için bu çalışma yürütülmüştür. Araştırmacının rolü görüşmeleri yapmak ve toplanan verilerin analizini yapmaktır. Çalışma sürdürülürken görüşmelerde sorulan sorular

yönlendirici olmayıp yargı ve eleştiri ifadeleri içermemektedir. Araştırmada var olan durumu ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda toplanılan verilerin objektif yorumlanabilmesi için ikinci bir araştırmacıyla ortak yorumlanmıştır.

3.8. Sayıtlar

Bu araştırmada örneklem grubundaki Fen Bilimleri Dersi öğretmenlerinin kendileriyle yapılan görüşmelerde sorulara objektif bir biçimde cevap verdikleri varsayılmaktadır. Çalışma zoom uygulaması üzerinden yapıldığı için katılımcıların cevaplarının ses kaydından etkilenmediği varsayılmaktadır. Bazı katılımcıların kaynaştırma eğitimine yönelik tecrübe ve bilgilerinin yeterli olgunlukta olduğundan dolayı spesifik olarak daha fazla bilgi verebilecekleri varsayılmaktadır. Araştırmanın amacına uygun şekilde araç-gereçler kullanıldığı varsayılmaktadır.

3.9. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları; araştırma, zaman açısından 2021-2022 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır ve çalışmanın bulguları öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Nitel bir çalışma olduğundan araştırma sadece benzer durumlar için genellenebilmektedir. Çalışmanın verileri zoom uygulaması üzerinden toplandığı için mekanik kaynaklı problemler olabileceği sınırlılık olarak düşünülmektedir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma süreci sonucunda görüşme yoluyla toplanan veriler nitel veri analizine tabi tutulmuş olup ortaya çıkan bulgular araştırma soruları kapsamında verilmiştir. Bulgular verilirken etik kurallar dikkate alınıp gerekli yerlerde öğretmen isimleri kullanılmamıştır. Öğretmenler 1'den başlayarak 12'ye kadar numaralandırılmıştır. Bu bölümde öğretmenlerden bahsedilmesi gerektiğinde 'Öğretmen' kelimesi ve ilgili öğretmene verilen numara kullanılmıştır.

4.1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Görüşleri

Öğretmenlere ilk olarak kaynaştırma eğitimiyle ilgili genel sorular sorulmuş ve alınan cevapların analizi sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Öğretmenlere ilk sorulan soru 'Kaynaştırma eğitimi sizce nedir?' sorusu olmuştur. Bu soruya verdikleri cevaplar ışığında ortaya çıkan öğretmen görüşleri normal akranlarıyla eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim ve hayata hazırlamak şeklinde belirlenmiştir. Tablo 2'de öğretmenlerin 'kaynaştırma eğitimi sizce nedir?' sorusuna yönelik görüşleri sunulmuştur.

Tablo 2. Kaynaştırma Eğitiminin Ne Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Normal akranlarıyla eğitim	10	Gelişim düzeyi normal olan akranlarıyla aynı sınıf ortamında eğitim alması gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.
Bireyselleştirilmiş eğitim	4	Düzeylerine uygun kazanımları edindirmeye yönelik öğretmen ifadeleri.
Hayata hazırlamak	4	Hayata hazırlamak, sosyalleşmeleri ve topluma kazandırmaya yönelik öğretmen ifadeleri.

Görüşme yaptığımız öğretmenlerden 10’u kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla aynı sınıfta eğitim alması olduğunu söylerken, 4’ü özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim düzeyine uygun eğitim planları hazırlayıp onların eğitimine entegre edilmesi olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerden 4’ü de kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmesi ve onları hayata hazırlamak olduğunu söylemişlerdir. Yapılan analizler sonucunda ortak cevaplar görülmüştür. Öğretmen 4, öğretmen 7 ve öğretmen 9 kaynaştırma eğitimini hem normal akranlarıyla eğitim alması hem de bireyselleştirilmiş eğitim olarak tanımlamıştır. Öğretmen 11 kaynaştırma eğitimini normal akranlarıyla eğitim almak ve hayata hazırlamak olarak tanımlamıştır. Öğretmen 8 ise kaynaştırma eğitiminin hem normal akranlarıyla eğitim almak hem bireyselleştirilmiş eğitim hem de hayata hazırlamak olarak tanımlamıştır. Tablo 2’de yer alan öğretmen görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 1: ‘... bu BEP dediğim gibi özel eğitimi aslında ihtiyaç duyan öğrencilerin sınıf ortamında ayrıştırmadan şey yapılması işte ekstradan bir sınıfta değil de kendi normal akranlarıyla şey yapması diyebiliriz ona eğitim alması diyebiliriz. Aynen kendi akranlarıyla ayrıştırmadan eğitim alması.’ (Normal akranlarıyla eğitim)

Öğretmen 9: ‘Özel gereksinimli öğrencilerin belirlenen bireyselleştirilmiş eğitim programı dahilinde eğitim almalarının sağlanmasıdır diye düşünüyorum diğer öğrencilerle birlikte.’ (Bireyselleştirilmiş eğitim)

Öğretmen 6: ‘Kaynaştırma eğitimi özel durumu olan öğrencilerin toplum içerisinde yaşayabileceğini, insanlarla uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için bu hayattan kopmadan eğitimlerini özel bir koşul, bir ortam gerekmeksizin her insanın alabileceği bir eğitim sistemi.’ (Hayata hazırlamak)

İkinci olarak öğretmenlere ‘Sınıfınızda kaynaştırma öğrencileri olsun ister misiniz, neden?’ sorusu soruldu ve öğretmenlerin cevaplarından özel gereksinim düzeyine bağlı, kaynaştırma eğitiminin gereklilikleri, olduğunda gerekeni yapma ve uygun derslerde olmalı şeklinde görüşler ortaya çıkmıştır. Tablo 3’de öğretmenlerin ‘sınıfınızda kaynaştırma öğrencileri olsun ister misiniz?’ sorusuna yönelik görüşleri sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencileri Olmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Özel gereksinim düzeyi	6	Kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim seviyesi doğru bir şekilde tespit edilirse ve çok ileri bir seviyede değilse sınıflarında istediklerini belirten öğretmen ifadeleri.
Kaynaştırma eğitiminin gereklilikleri	3	Öğretmenlerin duyarlı ve hazırlıklı olmasının, kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmanın, ailesiyle iletişimde olmanın, BEP planlarının hazırlanmasının ve diğer öğrencilerin özel gereksinimi olan arkadaşları hakkında bilgilendirilmelerinin gerekli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Olduğunda gerekeni yapma	2	Sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olduğunda ve olursa gerekeni yapacaklarını belirten öğretmen ifadeleri.
Uygun derslerde	3	Özel gereksinimli öğrencilerin sınıflarda sürekli değil de sosyalleşebilecekleri derslerde olmalarını istediklerini belirten öğretmen ifadeleri.

Görüşme yapılan 12 öğretmenden 6'sı sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olmasını istemelerini özel gereksinim düzeyi şartına bağlı olarak değişeceğini belirtmiştir. Özel gereksinim düzeylerinin doğru tespit edilip ileri bir seviyede olmaması durumunda istediklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerden 3'ü sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olmasını öğretmenlerin duyarlı ve hazırlıklı olma, kaynaştırma öğrencisini iyi tanıma, ailesiyle iletişimde olma, BEP planlarının hazırlanması ve diğer öğrencilerin özel

gereksinimi olan arkadaşları hakkında bilgilendirilmeleri gibi kaynaştırma eğitiminin gerekliliklerinin yerine getirilmesine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. İki öğretmen sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olursa gerekeni yapacaklarını belirtmişlerdir. Öğretmen 1 hem özel gereksinim düzeyine bağlı hem de sadece uygun derslerde olmalı olarak değerlendirmiştir. Öğretmen 4 özel gereksinim düzeyine bağlı olarak değişeceğini belirtirken olursa da gerekeni yapacağını söylemiştir. Öğretmen 8 ise özel gereksinim düzeyine bağlı olduğunu belirtirken bazı gerekliliklere de bağlı olduğunu söylemiştir. Tablo 3’de yer alan öğretmen cevaplarına ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 7: ‘Eğer bu kriterler bu engel seviyesi doğru bir şekilde analiz edilebilirse tabii ki neden olmasın. Onların gelişimini izlemek çok çok güzel bir şey onlara bir değer katabilmek. Öğrencilerimize de aynı şekilde diğer öğrencilere de onlara da. Tabii ki isterim yani.’ (Özel Gereksinim Düzeyi)

Öğretmen 10: ‘... Diğer öğrenciler de hep bahsettiğim gibi bu olayın ne olduğunu bilirse özel eğitimin ne olduğunu bu arkadaşlarının bundan dolayı bu şekilde olduğunu. Bazen taviz vermek zorunda kalıyoruz bu tür öğrencilerimiz işte derste bakıyoruz, sıkılmaya başladı hadi git şunu al gel gibi bir hareketlenmesini sağlıyoruz. Diğer öğrencimiz diyor ki niye hep o öğrenciyi gönderiyorsun? Mesela işte bilmiyor ben o konuda diyorum ki diğer öğrenciler sınıfta bu konuda bilgilendirilirse arkadaşlarına daha anlayışlı olurlar. Sırf o konuda sıkıntı yaşanıyor. Ben onun dışında kendi adıma bu şekilde öğrencilerin sınıfta olmasından memnun oluyorum. Bence hiçbir problemi yok.’ (Kaynaştırma eğitiminin Gereklilikleri)

Öğretmen 2: ‘Bu bir sorumluluk, olsun olmasın benim karar verebileceğim bir şey değil ama bu eğer olsaydı ona karşı da sorumluluklarını yerine getirebilmek için ya da yeterli biri olabilmek için belki daha çok araştırma yapıp ona yardımcı olmaya çalışabilirim.’ (Olduğunda Gerekeni Yapma)

Öğretmen 4: ‘onlarla birebir ilgilenilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü birebirde öğrettiğimiz de alıyor çocuk bu yüzden destek eğitim kararı aldık biz. Sınıf ortamı biraz zorlayıcı olabiliyor onlar için ama tamamen de kopmamaları gerekiyor. Sosyallik açısından bedendir, müzik diye seçmeli dersler vs. Kesinlikle alınabilir ama atıyorum kendi dersim adına fen bilimleri adına ben yedinci sınıftaki bir çocuğa uzayla ilgili bir şeyler anlatmaya

başladığım zaman sizi. Zihinsel engelliler benim öğrencim mi o çocuk uzayla ilgili bir şey kavramı soyut bir kavram yok. Onun kafasında soyuta ulaşamamış henüz. Öyle olunca zorlanıyoruz sınıf ortamında.’ (Uygun Derslerde)

Öğretmenlere kaynaştırma eğitimiyle ilgili sorulan sorulardan bir diğeri ise ‘Özel gereksinimleri olan öğrencilerin diğer öğrenciler ile aynı sınıfta eğitim alması hakkında ne düşünüyorsunuz?’ olmuştur. Bu soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar ışığında ortaya çıkan bulgular bireysel etkileri, gereksinim düzeyine bağlı ve karşılıklı kazanım olmuştur. Tablo 4’te öğretmenlerin ‘Özel gereksinimleri olan öğrencilerin diğer öğrenciler ile aynı sınıfta eğitim alması hakkında ne düşünüyorsunuz?’ sorusuna verdikleri cevaplardan çıkan kodlar sunulmuştur.

Öğretmenlere özel gereksinimli öğrencilerle normal öğrencilerin aynı sınıfta eğitim alması hakkındaki görüşleri sorulduğuna 12 öğretmenden 8’i olumlu ve olumsuz çeşitli sonuçlar doğuran bireysel etkileri olduğundan bahsetmiştir. Öğretmenlerden 3’ü ise bu durumun özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim düzeyinin iyi belirlenmesine yönelik düşüncelerini belirtmiştir. Beş öğretmen özel gereksinimli öğrenciler için de normal öğrenciler için de karşılıklı kazanımları olduğundan bahsetmiştir. Yapılan analizler sonucunda ortak ifadeler görülmüştür. Öğretmen 3 ve Öğretmen 10 bireysel etkileri olduğunu belirtirken aynı zamanda gereksinim düzeylerine de bağlı olduğunu söylemiştir. Öğretmen 11 hem bireysel etkileri olduğunu hem de karşılıklı kazanımlar oluşacağını söylemiştir. Tablo 4’de yer alan öğretmen cevaplarına ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 9: *... bu öğrencilerin sınıflarda ben maalesef harcadığını düşünüyorum hani. Çünkü evet bu çocuklar için özel planlar yapmamız isteniyor ama ekstra bir zaman verilmiyor. Biz var olan müfredatı normal öğrencilerle bile zor yetiştirirken özel öğrencilere ayıracak ekstra bir vaktimiz olmuyor. Bunun için sadece kâğıt üzerinde kalıyor bu öğrencilere herhangi bir katkımız olmuyor. Bu öğrenciler bence ayrı sınıflarda özellikle birebir eğitimle beraber öğretilmeli bilgiler normal sınıflarda dediğim gibi sadece sosyalleşiyor onun dışında bilgi kazanımı açısından bir faydası olduğunu düşünmüyorum.*’ (Bireysel Etkileri)

Tablo 4. Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Öğrenciler ile Diğer Öğrencilerin Aynı Sınıfta Eğitim Alması Hakkındaki Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Bireysel etkileri	8	Kaynaştırma öğrencilerinin akranlarıyla aynı sınıfta olmasının avantaj ve dezavantajlarına yönelik öğretmen ifadeleri (Örn. kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmeleri derslere olan ilgilerinin, özgüvenlerinin, azminin ve akranlarıyla iletişiminin artması, topluma adapte olmaları ve kazandırılmaları eğitim hızına yetişememeleri, özel planlarına zaman yetmediği, bilgi kazanımlarının olmadığı, eğitim haklarının sağlanmadığı vb.)
Gereksinim düzeylerinin belirlenmesi	2	Kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflarda eğitim almaları için gereksinim düzeylerinin/seviyelerinin iyi belirlenmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.
Karşılıklı kazanım	5	Özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla birlikte eğitim alırken birbirlerinin varlığından haberdar olduklarını, birbirlerinin farkına vardıklarını ve arkadaşlarının neler yaptığını gördüklerini belirten öğretmen ifadeleri.

Öğretmen 10: ‘Olumlu yönleri olabiliyor tabi yine bireysel olarak değiştiğini düşünüyorum öğrenciye göre durumuna göre, özel ihtiyacının ne olduğuna göre eğitim olarak ama olumlu yönleri de var olumsuz yönleri de var...’ (Gereksinim Düzeyine Bağlı)

Öğretmen 11: ‘...Birlikte eğitim almasını doğru buluyorum, destekliyorum. Hem bu konuda o çocuğun azmini daha da geliştirdiğini düşünüyorum diğer öğrencilerinde o azmi

görerek daha kendilerini bir örnek teşkil edeceğini düşünüyorum. Bu karşılıklı faydaya dönüşecek hem kaynaştırma öğrencisi olsun hem diğer öğrenciler açısından olsun diye düşünüyorum.’ (Karşılıklı Kazanım)

Son olarak öğretmenlere ‘Sınıflarda kaynaştırma öğrencileri olmasını diğer öğrenciler açısından nasıl değerlendirirsiniz?’ sorusu sorulmuş ve verdikleri cevaplar üzerinden bulgular belirlenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplarla ulaşılan görüşler sosyal kazanım, ön bilgilendirme, gereksinim düzeyi ve bireysel tepkiler şeklinde olmuştur. Tablo 5’te öğretmenlerin ‘Sınıflarda kaynaştırma öğrencileri olmasını diğer öğrenciler açısından nasıl değerlendirirsiniz?’ sorusuna ilişkin değerlendirmeleri sonucunda çıkan bulgular sunulmuştur.

Görüşme yapılan 12 öğretmenden 4’ü özel gereksinimli öğrenciler ile normal öğrencilerin aynı eğitim ortamını paylaşması durumunda normal öğrencilerin empati yapması, farkındalık kazanması, anlayış geliştirmesi gibi sosyal kazanımları olacağını belirtirken 6’sı diğer öğrencilerin özel gereksinimli öğrenciler hakkında ön bilgilendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. 3 öğretmen özel gereksinimli öğrencilerin durumuna bağlı olarak iyi veya kötü sonuçları olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerden 5’i ise diğer öğrencilerin olumlu veya olumsuz bireysel tepkileri olabileceğinden bahsetmiştir. Öğretmenlerin cevaplarından yola çıkarak ortak görüşleri olduğu görülmüştür. Öğretmen 1 ön bilgilendirme yapılması gerektiğini, gereksinim düzeyine bağlı olduğunu söylemiş ve bireysel tepkilerden bahsetmiştir. Öğretmen 2 bu durumun sosyal kazanımlarından bahsederken bireysel tepkilerine de değinmiştir. Öğretmen 3 birlikte eğitim almalarının sosyal kazanımlarından bahsetmiş ve diğer öğrencilerin önceden bilgilendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Öğretmen 5 ön bilgilendirme yapılmasının gerekliliğinden ve gereksinim düzeyine bağlı olduğundan bahsetmiştir. Öğretmen 7 birlikte eğitim almalarının sosyal kazanımlarından, diğer öğrencilerin önceden bilgilendirilmesi gerektiğinden ve bireysel tepkilerinin neler olabileceğinden bahsetmiştir. Öğretmen 10 diğer öğrencilerin önceden bilgilendirilmesi gerekliliğinden ve sosyal kazanımların olacağından bahsetmiştir. Öğretmen 12 gereksinim düzeyine bağlı derken bireysel tepkilerden de bahsetmiştir. Tablo 5’te yer alan öğretmen cevaplarına ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Sınıflarda Kaynaştırma Öğrencileri Olmasını Diğer Öğrenciler Açısından Değerlendirmeleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Sosyal kazanım	4	Diğer öğrencilerin farkındalık kazanmaları, empati yeteneklerinin gelişmesi, özel gereksinimli bireyleri anlamaları ve iletişim kurmayı öğrenmeleri, motivasyon ve azim olarak etkilenmeleri ve hayatlarında hep karşılaşacakları bir durum olduğundan önemli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Ön bilgilendirme	6	Diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin durumunu bilmemelerinin sıkıntı yaratabileceğini, o öğrencilere özel davranılmasını yanlış anlayabileceklerini bu yüzden öğrencilerin öncesinde bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.
Gereksinim düzeyi	3	Kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim düzeyi uygunsa, çok ağır değilse diğer öğrencilerin fark etmediğini ve eğitimin sorunsuz ilerlediğini fakat düzey ağırlaştıkça diğer öğrencilerin olumsuz etkilendiklerini ve eğitimin kesintiye uğrayıp olumsuz durumlara sebebiyet verdiğini belirten öğretmen ifadeleri.
Bireysel tepkiler	5	Öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı acımasız olabileceğini, ilk zamanlarda ön yargılı davranabileceklerini, vicdani yaklaşım yardımcı olduklarını belirten öğretmen ifadeleri.

Öğretmen 2: ‘En azından onlar da toplumdaki diğer insanları tanımış oluyor. Sonuçta küçük bir sınıf büyük bir ülkenin karmaşık bir yapısı haline küçük bir örnekleme haline gelebiliyor ya da yaşadığımız toplumda sadece bu özel eğitilmiş bireyler için de değil. Mesela farklı kültür çocukları bir arada gelip beraber yaşadığımız nasıl söyleyeyim beraber hayat sürdüğü topraklarda nasıl insanların var olduğunu kavlıyor. Bir empati yetenekleri gelişebilir işte kendilerini onların yerine koyabilirler, yardımcı olabilirler. Belki dışlayanlar olabilir ama en azından öyle bir hayatın varlığına şahit olurlar.’ (Sosyal Kazanım)

Öğretmen 7: ‘İki sene önce sınıfımızda hafif düzeyde zihinsel engelli bir öğrencim vardı. Yedinci sınıfta ve ben o sınıfı ilk kez aldım. Sınıf öğretmeni oldum. Bütün sınıf öğrenciye karşı bir tavır geliştirmişti, hiçbir şekilde destek olmuyorlar, kızıyorlar, bağıryorlar işte. O da kendini kabullendirmeye çalışmak için bunların gıcık olacağı şeyleri yapıyor. Çünkü ancak onların gıcık olduğu şeyleri yaptığında sınıfta iletişim kurabiliyor. Daha sonra sınıf öğretmeni olduktan sonra bu durumu işte çocuklara bir şekilde anlatmaya çalıştım izah etmeye çalıştım. Böyle yapmamaları gerektiğini nedenleri ile gerekçeleri ile birlikte. Daha sonra tavır ve davranışlarını değiştirdiler, ona karşı ve onun da tavır davranışlarının değiştiğini gördüler. Böylelikle aslında her bireyin topluma karşılaşılabileceğini gördüler ve bence bu güzel bir şey bir eğitim açısından okul eğitim öğretim yuvası olduğuna göre.’ (Ön Bilgilendirme)

Öğretmen 5: ‘Şöyle kesintiye uğrattıyor, uğrattığı durumlar oluyor aynen öyle. Yine aynı şeye geleceğiz ama iki öğrencimizden de birisi sınıf seviyesinde, şey sınıf engelliyor. Bazı durumlarda engelliyor, işte bazen kalkıp bağırabiliyor, işte diyelim ki bir konu anlatıyorsunuz o anda “Susun!” diye bir bağırış var düşünebiliyor musunuz yani? Dolayısıyla da bu engelliyor ama diğer anlamda baktığımız zaman seviyesi daha uygun olan bir çocuk, hiçbir şekilde sınıf seviyesini bozmuyor, sınıf düzenini bozmuyor, hatta derse katılıyor. Derse katıldığı zaman “Öğretmenim ben iyi miyim?”, “Bu ders daha güzel geçti mi?” falan diye böyle geri dönüt alıyorsunuz. O zaman da mutlu oluyorsunuz tabii ki.’ (Gereksinim Düzeyi)

Öğretmen 12: ‘... Mesela bundan birkaç yıl öncesinde bir sınıfta vardı bir kaynaştırma zihinsel olarak bayağı problemlili idi davranış olarak da problemi çoktu dolayısıyla ondan etkileniyorlar onunla yeri geliyor her ne kadar yaptıklarının doğru

olmadığını dile getirmeye çalışsak da bizim görmediğimiz yerlerde dalga geçerlerken fark ediyoruz. Dolayısıyla tabii etkilendikleri şeyler var ama çoğunlukla çok zorunlu olmadığı sürece çocuklar çok etkilenmiyor şöyle aslında onun hızına göre gitsek tabii ki etkilenirler ama maalesef diyorum ya öyle bir lüksümüz yok. Yetiştirmemiz gereken bir program var dolayısıyla kaynaştırma öğrencisi hızına göre ilerleyemiyoruz zaten sınıfta o yüzden zaten ona faydalı olamıyoruz.’ (Bireysel Tepkiler)

4.2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Eğitimine Yönelik Görüşleri

Öğretmenlere özel gereksinimli öğrencilerinin eğitimi için uzaktan eğitim döneminde neler yaptıkları ve neler yapılabileceği sorulmuştur. Bu soruya ilişkin verilen cevaplardan çıkan bulgular *görsel materyaller, bireysel destek, uyarlanmış ders, interaktif site ve veli iş birliği* şeklinde olmuştur. Tablo 6’te öğretmenlerin ‘Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik neler yapıldı/yapılabilirdi?’ sorusuna ilişkin cevaplarından çıkan görüşler sunulmuştur.

Görüşme yapılan 12 öğretmenden 2’si uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminin görsel materyaller kullanılarak zenginleştirilmesi gerektiğini söylemiştir. 8 öğretmen özel gereksinimli öğrenciler için bireysel dersler yapılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. 4 öğretmen ise uzaktan eğitim derslerinin özel gereksinimli öğrenciler için uyarlanması gerektiğini söylemiştir. 1 öğretmen interaktif bir site oluşturulmasının etkilerinden bahsetmiştir. Öğretmenlerin 7’si ise özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle iş birliği yapılmasını ve velilerin bilgilendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Çalışmanın analizi sonucunda ortak cevaplar görülmüştür. Öğretmen 1 görsel materyaller kullanılmalı ve dersler özel gereksinim öğrencilerine göre uyarlanmalı demiştir. Öğretmen 2 derslerin özel gereksinimli öğrencilere göre uyarlanmasından ve bireysel destek verilmesinden bahsetmiştir. Öğretmen 4 hem bireysel destekten hem interaktif site oluşturmaktan hem de velilerle iş birliği yapılmasından bahsetmiştir. Öğretmen 6 ve Öğretmen 12 özel gereksinimli öğrencilere bireysel destek sağlanmasından, derslerin onlara uygun şekilde uyarlanmasından, velileriyle iş birliği yapılmasından bahsetmişlerdir. Öğretmen 8 ve Öğretmen 11 hem özel gereksinimli öğrencilere bireysel destek

sağlanmasından hem de velileriyle iş birliği yapılmasından bahsetmiştir. Tablo 6’te yer alan öğretmen cevaplarına ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Eğitimine İlişkin Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Görsel materyaller	2	Kaynaştırma öğrencilerine özel, somutlaştırıcı eğitim materyalleri ile anlatımın pekiştirilmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.
Bireysel destek	8	Özel gereksinimli öğrenciler için ayrı dersler, etkinlikler ve ödevlendirmeler yapılmasına yönelik öğretmen ifadeleri.
Uyarlanmış ders	4	Dersi kaynaştırma öğrencilerinin hızına yönelik ve ders konusunu basitten başlayarak anlatmaya yönelik öğretmen ifadeleri.
İnteraktif site	1	Özel gereksinimli öğrenciler için şekilli, sesli online bir site ve telefon tablet uygulamaları oluşturulmasına yönelik öğretmen ifadeleri.
Veli iş birliği	7	Özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin bilinçlendirilmesi, bilgilendirilmesine yönelik öğretmen ifadeleri.

Öğretmen 3: ‘... Zoom arka planında pek çok şeyi gösterebiliyoruz. EBA üzerinden video içerikleri göstererek daha çok yazı yazmak, anlatmak değil de ona bir şeyleri göstererek öğretmek için uğraştım. Çünkü sınıf içerisinde bile anlama güçlüğü çeken bir öğrenci haliyle uzaktan eğitim olduğu zaman zaten bunun sıkıntısını daha fazla yaşayacak daha çok görsel video içerikleri onun aklında kalabilecek şekilde. Bir de bu öğrencimiz zaten

çok büyük bir unutma sıkıntısı yaşıyor. Sözel olarak söylediğim şeyleri çok sonradan hatırlayamıyor. Ezberi güçlü ama çok ciddi düzeyde bir unutkanlık seviyesi var. Şu yapılabilir, belki şimdi tanımlara göre değişebilir ama yine benim yaptığım gibi öğrencinin aklında kalabilecek şekilde daha öğretici olabilecek şekilde yine video içerikleri, simülasyonlar, resimler, görseller bunlar gösterilerek gidilebilir.’ (Görsel Materyaller)

Öğretmen 8: *‘... Ödevlendirme kısmında herkes için ayrı ödev verdim. Bütün sınıf işte 20 kişilik bir sınıf, 19’u aynı ödevi yaptı ama bir öğrencim o kaynaştırma olan öğrencime ayrı bir etkinlik hazırlayıp WhatsApp’tan özel olarak ödevleri birlikte yaptık. Tek tek soruları ben gönderdim, o öğrenciden cevaplamasını istedim, ailesinden yazdıklarını ya da yaptıklarını fotoğrafla göndermelerini istedim. O şekilde ilerledik. Bir öğrencimle de bir aslında biraz da kendi araştırmam için bir şey de olsa şöyle bir şey yaptık: “E-destek eğitim odaları uzaktan destek eğitim odaları verilebilir mi acaba?” bunu görebilmek adına ufak bir uygulama yaptım. Yedinci sınıf öğrencisi bir kaynaştırma öğrencimle de bu şekilde çalışmıştık. Bir yıl boyunca uzaktan destek eğitim odası sanki devam ediyormuşçasına. Her cumartesi günü iki saat okullarda BEP planları alıştırıyor bireysel öğrencinin anlayabileceği kazanımlar veriliyor. Aynı şekilde o destek eğitim odalarında belirlediğim kazanımları öğrenciye kazandırmayı hedefledim. Sonra onunla ilgili ufak bir değerlendirme testi yaptık. O şekilde bir çalışmam oldu...’ (Bireysel Destek)*

Öğretmen 2: *‘Mesela onlara ayrı ders oluşturulabilirdi ya da sınıfta olan bir ders böyle basit oyunlarla anlatılabilirdi. Tabi bu öğrencinin hangi alanda gereksiniminin olduğu da önemli. Çok genel bir soru geniş bir alan mesela kaynaştırma boyutuna göre onunla ayrı dersler yapılabilirdi. Şu an en mantıklı olarak bu geliyor ama sınıf diğer arkadaşlarıyla bir arada da olsa yine basitten anlatılmaya başlanır. Diğerleri için en azından bir tekrar onun içinde bir öğrenme ortamı oluşturulabilirdi.’ (Uyarlanmış Ders)*

Öğretmen 4: *‘... şu anki teknolojiyle gayet güzel telefon uygulamaları, tablet uygulamaları, onlar da yapılabilir. Online bir site de hazırlanabilir ya da Milli Eğitim kendi bünyesi içerisinde EBA’dan EBA’nın içerisinde ya da MEBBİS’in içerisinde bunu yerleştirip gayet güzel çocukların ulaşabileceği bir ortam hazırlayabilir.’ (İnteraktif Site)*

Öğretmen 6: *‘Öncelikle zaten bunların kendilerine ait bir planları var. Eğitiminizi buna göre sürdürüyorsunuz. Bu öğrencilere de bu ders esnasında bu kaynakları önceden*

iletliyordum, kullanacağı kaynakları. Bununla ilgili ailelerini de bilgilendiriyorsunuz ön hazırlık için, çocuğa anlatması gerektiği için. Bu şekilde ders esnasında zaten konuları sınıf konularıyla farklı olabiliyor. Çünkü onlar kendi seviyelerinde ilerliyorlar. Sınıf konularında farklı konular oluyor. O yüzden sınıfta mesela diyelim ki 20 kişilik bir sınıftayız ki sınıf sayısı mevcudu öyleydi, ilgileniyorum onlara bir görev verirken diğer tarafta kaynaştırma öğrencime dönüp neler yaptığını görmek istiyordum. Paylaşım konusunda biraz sıkıntı yaşıyordu ve çok fazla derse katılamıyordu. O yüzden genellikle WhatsApp üzerinden aile yönlendirmesiyle gidiyordum.’ (Veli İş birliği)

4.3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Karşılaştıkları ve Karşılaşabilecekleri Sorunlara Yönelik Görüşleri

Fen bilimleri öğretmenlerine uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik karşılaştıkları sorunlar veya böyle bir online eğitim döneminde karşılaşılabilecek sorunlara yönelik fikirleri sorulmuş alınan cevaplar sonucunda *bilinçsiz veli, teknoloji okuryazarlığı, derse katılım, iletişimsizlik, destek eğitimi/BEP ve bireysel etkiler* ana başlıkları altında öğretmen görüşlerine ulaşılmıştır. Tablo 7’da öğretmenlerin ‘Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik ne gibi sorunlarla karşılaştınız / ne gibi sorunlarla karşılaşılabilirdi?’ sorusuna verdikleri cevaplardan çıkan görüşler sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlarla İlgili Fikirleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Bilinçsiz veli	5	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin bilinçsizliği, bilgisizliği, yönlendirme yapmaması ve ilgisizliğinin olumsuzluğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Teknoloji okuryazarlığı	5	Kaynaştırma öğrencilerinin teknoloji kullanımı, teknolojiye ulaşma becerileri ve akıllı cihazları kullanırken zorlanmalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Derse katılım	7	Kaynaştırma öğrencilerinin uzaktan eğitim döneminde derslere katılmamalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.
İletişimsizlik	4	Uzaktan eğitimde kamera ve ses açma zorunluluğunun olmamasından kaynaklı iletişim sorunlarından bahseden öğretmen ifadeleri.
Destek eğitimi, BEP	3	Kaynaştırma öğrencilerinin uzaktan eğitimde destek eğitimi alamamalarının, kazanımlarının uygulanmamasının ve derslerde onlar için hazırlanan özel eğitim materyallerinin olmamasının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Bireysel etkiler	9	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin dersleri anlamamalarının, odak sürelerinin kısa olmasının, uzaktan eğitime alışamamalarının, derslerde sıkılmalarının ve ilgi kaybı yaşamalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.

Öğretmenlere uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik ne gibi problemlerle karşılaştıkları sorulmuş ve 12 öğretmenden 5'i özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin bilinçsizliğinin olumsuzluklarından bahsetmiştir. 5 öğretmen ise özel gereksinimli öğrencilerin teknolojik cihazları ve uygulamaları kullanamamasından kaynaklı olumsuzluklardan bahsetmiştir. Öğretmenlerden 7'si özel gereksinimli öğrencilerin online derslere katılım sağlayamamasının olumsuzluklarını söylerken 4 öğretmen ise uzaktan eğitim döneminde kamera ve ses açma zorunluluğu olmamasından kaynaklı iletişimsel problemlerden bahsetmiştir. 3 öğretmen bu dönemde özel gereksinimli öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim planlamalarının hazırlanmamasından, kendi kazanımlarını alamamasından ve destek eğitimi yoksunluğundan kaynaklı problemleri paylaşmıştır. 9 öğretmen özel gereksinimli öğrencilerin kendilerinden kaynaklı bireysel olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Yapılan görüşmeler analiz edildiğinde bu soruya verilen cevaplar arasında da ortak ifadeler görülmüştür. Öğretmen 1 hem derse katılım olmamasından kaynaklı problemleri hem de destek eğitimi BEP yetersizliğinden kaynaklı problemleri söylemiştir. Öğretmen 2 teknoloji okuryazarlığı olmamasından kaynaklı, derse katılmamasından kaynaklı problemleri söylemiş ve öğrenciler için bireysel etkilerden bahsetmiştir. Öğretmen 3 velilerin bilinçsiz olmasından, derse katılmamasından kaynaklı problemleri söylemiş ve bireysel etkilerden bahsetmiştir. Öğretmen 4 hem velilerin bilinçsiz olmasından hem teknoloji okuryazarlığı eksikliğinden hem derse katılım olmamasından hem de bireysel olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Öğretmen 5 destek eğitimi BEP yetersizliğinden ve bireysel etkilerinden bahsetmiştir. Öğretmen 6 teknoloji okuryazarlığı olmayışından ve kamera mikrofon açılmamasından kaynaklı iletişim problemlerinden bahsetmiştir. Öğretmen 7 özel gereksinimli öğrencilerin derse katılım sağlanmamasından kaynaklı problemleri ve derse katılanların kamera mikrofon açma zorunluluğu bulunmadığından iletişim problemleri yaşadığını söylemiştir. Öğretmen 8 derse katılım sağlanmamasından kaynaklı, kamera mikrofon açılmamasından kaynaklı problemlerden ve bireysel etkilerden bahsetmiştir. Öğretmen 9 velilerin bilinçsiz olmasından kaynaklı sorunları ve bireysel etkileri söylemiştir. Öğretmen 10 bilinçsiz velilerden ve kamera mikrofon açılmamasından kaynaklı problemlerden ve bireysel etkilerden bahsetmiştir. Öğretmen 11 velilerin bilinçsizliğinden, teknoloji okuryazarlığı eksikliğinden kaynaklı problemleri ve bireysel etkileri söylemiştir.

Öğretmen 12 ise hem teknoloji okuryazarlığının olmayışından hem derse katılım olmadığından kaynaklı problemlerden bahsetmiş hem de bireysel etkilerden söz etmiştir. Tablo 7’da yer alan öğretmen cevaplarına ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 9: ‘Bu öğrenciler velileri de dediğim gibi yine ilgilenmiyorlarsa. Sadece öğretmenden bekleniyorsa zaten kendi kontrolünü yapamadıkları için derslerin çoğunu kaçırdılar. Sadece dersleri kaçırmakla değil tabi derslere bağlanmadıkları için sınıf ortamında uzaklaştılar. Okul kültürünü kazandırmaya çalışıyoruz, ondan uzaklaştılar. Belki kendi öz denetimleri biraz gelişme ise onu kaybetmiş olabilirler. Dediğim gibi ama burada veliye çok iş düşüyor. Onlar ilgilenmişse evde kendileri elinden geldiğince bir şeyler yaptırmaya çalışmışsa bu kayıp daha az olmuş olabilir.’ (Bilinçsiz Veli)

Öğretmen 12: ‘Kaynaştırma öğrencileri normalde işte akıllı cihaz kullanımı gerektirdiği için başlangıçta bizim kendi normal öğrencilerimiz de zorlandılar. Belki onlar daha fazla zorlanıyor olabilirler bu cihazları kullanmakta...’ (Teknoloji Okuryazarlığı)

Öğretmen 3: ‘Sınıf içerisinde zaten konuyu anlamakta sıkıntı çekiyorlar. Aynı şekilde kaynaştırma öğrencileri genelde soru sormaktan da çekiniyor. Anlamadıkları şeyleri vs. Birazcık da durumlarının farkında oldukları zaman zaten daha suskun oluyorlar. Şimdi böyle bir durumda zaten sınıf içerisinde iletişimi azdı uzaktan bir eğitim süreci olduğu zamanda onu uzaktan eğitim sürecine adapte etmek, ondan sonra derse katılımını sağlamak. Bir kere bu başlı başına bir sıkıntı veli bilinçli ise öğrenciye zaten yardımcı oluyor. Ama veli bu konuda bilinçsizse. Öğrenci zaten o dersi de katılamıyor ki onu nasıl yapacağını, nasıl gireceğini vs. Şimdi yüz yüze bir ortamda değiliz haliyle bilmiyorum. Bu derslere katılım bir kere onun açısından sıkıntı olabilir. İkincisi derste anlayamadığı şeyleri zaten uzaktan eğitimde daha çok anlama sıkıntısı yaşayacak, soramayacak. Öğrenmesinde baya bir sıkıntı yaratacaktır bu.’ (Derse Katılım)

Öğretmen 8: ‘... “Öğrenci hafta içi katılmak istemiyor.” şey diyormuş “Anlamıyorum. Hepimiz mikrofonu, şeyi kapatıyoruz. Hiçbir şekilde, ders çok sıkıcı geçiyor.” Bunu bir tek kaynaştırma öğrencisi değil, diğer öğrenciler de aynı tepkiyi veriyordu. Sürekli ekrana bağımlı olmak ve 5. sınıf 6. sınıf öğrencisinden kendinin öz denetimini yapmasını istiyoruz ve bu da çok mümkün olmuyor açıkçası. Sınıf içerisinde bizim

gözetimi altında oldukları için bir şekilde dinliyorlar dersi ama bu şekilde kamera, mikrofon kapalıyken kesinlikle odakları kayıyor.’ (İletişimsizlik)

Öğretmen 1: *‘...normalde okulda atıyorum belki bir destek eğitime vs. gidiyorlardı arada yine bir eksikleri bir şekilde kapatmaya çalışılıyordu ama_uzaktan eğitimde böyle bireysel ekstra bir destek eğitim vs. almadıkları için uzaktan eğitime katılamadıkları için çoğunluk olarak ben görev yaptığım yer için söyleyeyim, daha da geride kalmış öğrenciler şeklinde aslında karşımıza çıktılar bu sene bu da ister istemez o eksikleri kapatmak bir tık imkansızlaşıyor gibi oluyor.’ (Destek Eğitimi, BEP)*

Öğretmen 2: *‘... yüz yüze atması ben uzaktan eğitimde yakalamasının onun adına daha zor olacağını düşünüyorum. Belki de hiç derse acaba ilgisi nasıl olurdu? İlgisizleşebilirdi kopabilirdi, alışma süreci zor olurdu bence.’ (Bireysel Etkiler)*

4.4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrenciler için Uzaktan Eğitimin Nasıl Verimli Olacağına Yönelik Görüşleri

Öğretmenlere uzaktan eğitimin özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirebileceği sorulmuştur. Alınan cevaplardan çıkan bulgular etkileşimli ders, interaktif uygulamalar, dahil etme, seviyesine uygun ve bireysel ders olmuştur. Tablo 8’de öğretmenlere sorulan ‘Uzaktan eğitim özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirilebilir?’ sorusuna verilen cevaplardan ortaya çıkan bulgular sunulmuştur.

Tablo 8. Uzaktan Eğitimin Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Nasıl Verimli Hale Geleceğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Etkileşimli ders	9	Uzaktan eğitim dönemindeki derslerde etkileşimin olmasına yönelik öğretmen ifadeleri (Örn. daha çok görseller kullanma, ilgi çekebilecek belgesel/video izletme, deney ve simülasyonlar yaptırma, oyunlaştırma)
İnteraktif uygulamalar	2	Özel gereksinimli öğrenciler için interaktif uygulamalara vurgu yapan öğretmen ifadeleri (Örn. uygun sanal ortamlar tasarlanması, etkinliklerin olduğu altyapılar oluşturulması)
Dahil etme	3	Uzaktan eğitimde kaynaştırma öğrencilerini etkinliklere dahil ederek, sorumluluk vererek dikkatlerini çekmenin verimli olacağını belirten öğretmen görüşleri.
Seviyesine uygun	2	Uzaktan eğitimde ders işlerken özel gereksinimli öğrencilerin seviyesine inmenin, dersi onlara göre tasarlanmanın ve özel gereksinimli öğrencilerin anlamasını sağlayarak ders işlemenin verimli olacağını belirten öğretmen görüşleri.
Bireysel ders	4	Uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilere ayrı zamanlarda bireysel dersler verilmesinin daha verimli olacağını belirten öğretmen ifadeleri.

Görüşme yapılan 12 öğretmene uzaktan eğitim dönemi özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirilebilir diye sorulduğunda 9 öğretmen derslerde daha çok görsel ve işitsel materyaller kullanılarak dersin etkileşimli hale getirilmesinin verimli olacağından bahsetmiştir. Öğretmenlerin 2'si özel gereksinimli öğrenciler için onların gereksinim durumlarına uygun interaktif uygulamalar oluşturulmasının etkili olacağını söylemiştir. 3 öğretmen derslerde etkinliklere özel gereksinimli öğrencileri dahil ederek dikkatlerini çekmenin etkisinden bahsetmiştir. Öğretmenlerin 2'si uzaktan eğitim derslerinin sınıflarda bulunan özel gereksinimli öğrencilerin seviyesine uygun şekilde tasarlanmasının verimli olabileceğinden bahsetmiştir. 4 öğretmen uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrenciler için ayrı bireysel dersler yapılmasının onların eğitimi için daha verimli olabileceğinden bahsetmiştir. Yapılan çalışmanın analizi sonucunda ortak cevaplar görülmüştür. Öğretmen 1 etkileşimli dersin verimli olabileceğinden bahsederken derslerin özel gereksinimli öğrencilerin seviyelerine uygun tasarlanmasının da verimli olacağını söylemiştir. Öğretmen 2 etkileşimli dersin veriminden bahsederken seviyelerine uygun olması gerektiğini ve bireysel desteğin de verimli olacağından bahsetmiştir. Öğretmen 4 uzaktan eğitim dönemi için özel gereksinimli öğrencilere uygun interaktif uygulamalar geliştirmekle birlikte derslere de dahil edilmelerinin verimliliğinden bahsetmiştir. Öğretmen 5 ve Öğretmen 10 etkileşimli derslerin veriminden bahsederken derslere dahil edilmelerinin öneminden de bahsetmiştir. Öğretmen 6 uzaktan eğitim derslerinin görsel olarak desteklenmesinin verimli olacağını ve özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine uygun interaktif uygulamalar tasarlanması gerektiğini söylemiştir. Öğretmen 7 ve Öğretmen 9 uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilere bireysel destek sağlanması yanı sıra derslerin de duyu organlarıyla etkileşimli hale getirilmesinin verimli olacağını söylemiştir. Tablo 8'de yer alan öğretmen görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 3: *'Çok etkinliğin çok görselin bol olduğu öğrencinin ilgisini çekecek ve hatta oyunlaştırarak tarzda online uygulamaların olması gerekiyor. Bir kere yazın normal bir öğrenciyi bile derse katmak ilgisini çekmek bu kadar zorken böyle bir öğrenci benden uzakta olacak haliyle hem onun ilgisini çekmem gerekiyor hem anlamasını sağlamamız gerekiyor hem de bilgi düzeyi olarak katkı sağlamamız gerekiyor haliyle. Eğlence ve dersin bir arada olduğu bir uygulama olmalı.'* (Etkileşimli Ders)

Öğretmen 4: ‘Onlara uygun onlara hitap edecek sanal ortamlar oluşturulabilir internet ortamında onları derse aktif kılacak. Kendileri bir şeyler yapıp gördükçe başardıklarını hissetmeleri çok önemli bu çocukların sürekli onay alma ihtiyacı hissediyorlar. Mesela benim öğrencim bugün destek eğitim yaptım bir soru soruyorum, sorunun cevabını biliyor ama sürekli göz ucu bende onay istiyor sürekli böyle olunca bu çocukları uzaktan eğitimde de bunu hissedecektir. Büyük ihtimal çocuğun önünde kendi kendine öğrenme becerisini geliştirecek bu materyal olmasını isterdim. En azından dersimi ben ona anlattım diyelim alıştırmalarını yapabileceği bir ekranı olsaydı önünde o konu ile ilgili.’ (İnteraktif Uygulamalar)

Öğretmen 10: ‘... Ben bu öğrencilerin mesela bu iki öğrencim de benim Tübitak sergisi açtık biz bu sene o süreçte hocam bizde çıkışta kalabilir miyiz? dediler. Tabii ki kalabilirsiniz dedim. Benimle kaldılar mesela. Bilim fuarı hazırlamak için birebir proje görevi almadılar. Onların o sorumluluğu da çok vermek istemedim ama en azından o süreçte orada kalmak bu Tübitak'ın içinde olmak onları çok mutlu etti. Ben onu hissettim. Uzaktan eğitim sürecinde de yine bu tarz şeylerle onların daha çok dikkatini çekip işin içine dahil etmeye çalışırdım...’ (Dahil Etme)

Öğretmen 1: ‘Bizim özel gereksinimli çocuklara bir kere onun seviyesine inmemiz lazım. Ders anlatırken onun anlayabileceği düzeyde ders tasarlamamız gerekiyor ve bence bu da daha çok etkileşimli ders anlatımıyla olabilir...’ (Seviyesine Uygun)

Öğretmen 7: ‘Öncelikle tabi bireyselleştirilmiş olmalı. O öğrencilerin ayrı bir ders olmalı...’ (Bireysel Ders)

Görüşme yapılan 12 fen bilimleri öğretmenine uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler açısından olası kayıplarını nasıl telafi ettiklerini ve neler yapılabileceği hakkındaki görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplardan çıkan bulgular ek destek eğitimi, geriye dönük tekrar, veli iş birliği ve hazırbulunuşluk ölçme şeklinde olmuştur. Tablo 9’da ‘Uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler açısından olası kayıplarını telafi etmek için neler yapılabilir?’ sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplardan çıkan bulgular sunulmuştur.

Tablo 9. Uzaktan Eğitim Döneminin Özel Gereksinimli Öğrenciler Açısından Olası Kayıplarının Telafisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Ek destek eğitimi	7	Uzaktan eğitim döneminin olası kayıpları için ek dersler yapılmasını belirten öğretmen ifadeleri (Örn. Birebir geriye dönük destek eğitimi verilmesi, destekleme kursları yapılması, destek eğitim saatlerinin arttırılması, eski ve yeni kazanımların destek eğitimiyle verilmesi vb.)
Geriye dönük tekrar	8	Uzaktan eğitimin kaynaştırma öğrencileri açısından olası kayıplarını telafi için geriye dönük tekrarlar yapılmasını belirten öğretmen ifadeleri (önceki senenin müfredatına yoğunluk verilmesi, konuların tekrar edilmesi, geçen yıl kazanımlarının bu yıla eklenmesi, eski ile yeni kazanımların birlikte verilmesi vb.)
Veli iş birliği	2	Uzaktan eğitim döneminin olası kayıplarını telafi için özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle iş birliği yapılmasının gerekli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri (Örn. Velileri ile toplantılar yaparak onların da işin içine dahil edilmesi gibi.)
Hazırbulunuşluk ölçme	3	Özel gereksinimli öğrencilerin planlarına göre hazırbulunuşluklarının ölçülmesini, eski öğrenme kayıplarının tespit edilmesini, eski kazanımlarına yönelik bir ölçme sınavı yapılmasını belirten öğretmen ifadeleri.

Öğretmenlere uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler açısından olası kayıpları nasıl telafi edilir diye sorulmuş ve 12 öğretmenden 7'si özel gereksinimli öğrenciler için ek dersler yapılmasından bahsetmiştir. 8 öğretmen ise önceki senenin müfredatına bağlı olacak şekilde geriye dönük tekrar yapılmasından bahsetmiştir. Öğretmenlerden 2'si özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle iletişimde kalarak onlarla iş birliği yapmak gerektiğini söylerken 3 öğretmen ise özel gereksinimli öğrencilerin hazırbulunuşluklarını ölçerek eski öğrenme eksikliklerinin tespit edilmesi gerektiğini söylemiştir. Yapılan görüşmeler analiz edildiğinde bu soruya verilen cevaplar arasında da ortak ifadeler görülmüştür. Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 11 özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde eğitimlerindeki olası kayıplarının telafisi için ek destek eğitimleri olmasını söylerken geriye dönük tekrarın da gerektiğinden bahsetmişlerdir. Öğretmen 6 ise hazırbulunuşluklarının ölçülerek eksikliklerinin belirlenmesi ve geriye dönük tekrar yapılması gerektiğini söylemiştir. Öğretmen 8 hem ek destek eğitimi verilmesini hem velileriyle iş birliği yapılması gerektiğini hem hazırbulunuşluklarının ölçülmesini hem de geriye dönük tekrarlar yapılmasını söylemiştir. Tablo 9'da yer alan öğretmen görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 3: *'Onlara birebir geriye dönüp destek eğitim verilmeli, destek eğitim kursları var. Milli Eğitim içerisinde dersin vs. Zaten kaynaştırma öğrencilerini genelde destek eğitim veriyorlar. Bunun sayısı geçen seneye dönüp de bir telafi açılabilir açıkçası.'* (Ek Destek Eğitimi)

Öğretmen 4: *'Bizim dediğim gibi şöyle bir avantajımız var, destek eğitim avantajımız vardı. Bu yüzden destek eğitimleri biz ayrı plan yazıyoruz yıllık plan dolayısıyla geçen yıl yapamadığımız geçen yıl planımızda olup da devam edemediğimiz kazanımları yapıldı kabul etmedik ve bu yıla ekledik. Bu yıl geçen yıl da yapamadıklarımızı, yıllık planımızı ekledik ve onları dahil ettik. Geçen yıl hiç yaşanmamış gibi bir şey oldu o çocuk için bir nevi. Bizde böyle bir yol izleyebildik. Yıllık planımızda kazanımı ekledik ve temelden almaya devam ettik onun için diğer arkadaşlarım da keza aynı şekilde yapmak durumunda kaldı ki geçen yıl kazandırdıklarımızı bile bir süre sonra araya çok zaman girdiği için bazıları unutulmuştu hepsi değil ama. Onları da hatırlatmak adına ekledik planımıza.'* (Geriye Dönük Tekrar)

Öğretmen 7: ‘Veli desteği burada çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü uzaktan eğitimde hem akademik açıdan hem de eğitimsel açıdan çok kayıpları oldu. Bence hele özel gereksinimli öğrencilerin işte burada öğrencinin yanında olamadığımız için veli daha çok öğrencinin yanında olduğu için veli ile iş birliği yapılması gerekirdi gerekirse işte iki akşamda bir veli ile toplantı yapıp veliyi de biraz bu işin içine katmak zaten. Ödülü için öğrencilerin de bitmeli işin içine katıyoruz ama. Burada daha fazla destek vermeleri sağlanabilirdi.’ (Veli İş birliği)

Öğretmen 6: ‘Öncelikle eğitim öğretim başladığında, diğer tüm önce yaptığımız gibi bu öğrencilerin de kendi planları üstünden bir hazır bulunuşluk seviyelerini ölçtük. Bu hazırlık bulunuşluk seviyelerine göre zaten bu öğrencilerin planları kaldıkları yerden devam etme şeklinde gidiyor. Eksikler tamamlanmadı olarak işaretlendi ve o eksikleri de yeni plana eklenerek yeniden bir plan oluşturuldu.’ (Hazırbulunuşluk Ölçme)

Öğretmenlerden son olarak uzaktan eğitim sürecini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirmeleri istendi. Değerlendirmeleri sonucunda çıkan kodlar kayıp, maddi imkansızlıklar, veli desteği yetersizliği, uygulanamayan BEP ve ilgisizlik şeklinde oldu. Tablo 10’da öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirmeleri sunulmuştur.

Tablo 10. Uzaktan Eğitim Döneminin Özel Gereksinimli Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi

Öğretmen Görüşleri	Öğretmen Sayısı	Kod Tanımları
Kayıp	12	Uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler için kayıp olduğunu belirten öğretmen ifadeleri (Örn. mağdur oldukları, olumsuz etkilendikleri, okuldan eğitimden koptukları, özel gereksinimli öğrencilerin daha çok sosyalleşmeye ihtiyacı olduğu ve bu dönemde sosyalleşemedikleri evde çok sıkıldıkları, arkadaşlarıyla iletişime geçememelerinin akademik ve sosyal başarılarını sekteye uğrattığı, her şeyden uzak kaldıkları ve içlerine kapandıkları bir dönem olduğu vb.)
Maddi imkansızlıklar	3	Kaynaştırma öğrencilerinin yetersiz internet ve donanım nedeniyle derslere giremediklerini, ekonomik düzeyleri düşük olan ve çok kardeş olan öğrencilerin eğitimden koptuğunu belirten öğretmen ifadeleri.
Veli desteği yetersizliği	5	Uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin destek olmamasından kaynaklı problemler olduğunu, velilerin bilinçli olup öğrencilere destek olmalarının gerekliliğini belirten öğretmen ifadeleri.
Uygulanamayan BEP	1	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin almaları gereken kazanımları alamadıklarını, dersler 30 dakika olduğu için BEP'lerin uygulanamamış olabileceğini ve onlara uygulanan planların denetlenmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.
İlgisizlik	5	Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerle yeterince ilgilenilmediğini, özen gösterilmediğini, öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.

Görüşme yapılan 12 öğretmenin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmesi sonucunda 12 öğretmen de bu sürecin özel gereksinimli öğrenciler için kayıp olduğunu hem sosyal hem akademik gelişimlerinin sekteye uğradığını bu süreçte eğitime yönelik hiçbir şey elde edemediklerini üzümlere ifade etmiştir. Üç öğretmen özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik durumlarından kaynaklanan maddi yetersizlikleri neticesinde uzaktan eğitimde derslere katılamadıklarından bahsetmiştir. Öğretmenlerin 5'i özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin öğretmenlere destek olmamalarından, öğrencilerle ilgilenmemelerinden kaynaklanan problemlerden bahsetmiştir. Bir öğretmen bu süreçte derslerin kısa olmasından ve online olmasından kaynaklı özel gereksinimli öğrencilerin BEP'lerinin uygulanmadığından bahsetmiştir. Beş öğretmen ise uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerle hiç ilgilenilmediğini, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimiyle ilgili bilinçlendirilmesi gerektiğinden bahsetti. Çalışmanın yapılan analizleri sonucunda ortak cevaplar görülmüştür. Öğretmen 1 ve Öğretmen 4 bu sürecin özel gereksinimli öğrenciler için kayıp olduğunu söylerken maddi imkansızlıklardan ve veli desteği yetersizliğinden de bahsetmiştir. Öğretmen 3 ve Öğretmen 8 ise bu süreci özel gereksinimli öğrenciler için kayıp ve onlarla ilgilenilmedi olarak değerlendirmiştir. Öğretmen 6 uzaktan eğitim sürecinin özel gereksinimli öğrenciler için kayıp olduğunu, maddi imkansızlıkları nedeniyle bu öğrencilerin eğitimden uzak kaldığını ve onlarla ilgilenilmediğini söylemiştir. Öğretmen 7 ve Öğretmen 12 bu sürecin özel gereksinimli öğrenciler için kayıp olduğundan bahsederken veli desteği yetersizliğinin olumsuzluklarından da bahsetmiştir. Öğretmen 9 ve Öğretmen 10 ise uzaktan eğitim sürecini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirirken bu sürecin bir kayıp olduğunu, velilerden gerekli desteğin görülmediğini ve özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenilmediğinden bahsetmiştir. Tablo 10'da yer alan öğretmen değerlendirmelerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 3: *'...Branş öğretmenleri tam olarak ilgilenemiyor. Hele de kalabalık bi okuldaysan hiç ilgilenemiyorsun anca destek eğitim esnasında birebir yapabildiğimiz için şimdi normal eğitim döneminde bunu yapamıyor kendi uzaktan eğitimde iyice bu çocuklar geriledi. Çok ciddi kayıpları var, çok ciddi hem de. '(Kayıp)*

Öğretmen 1: *'... Kendi okulumdan bölgeden örnek verecek olursam bir kere herkes eşit bir şekilde yapamadı, giremedi. Çünkü burada biraz daha ekonomik düzeyler düşük bir*

seviyede ve çok çocuk var. 12 kardeşler genel olarak en aşağı 6 kardeşdir. Belki evde internet olsa bile bu öğrencilerden atıyorum, bir ders biri giriyordu, bir ders kardeşi giriyordu vs. Bu şekildeki o internette bir yerde bitiyordu falan devamlılığı sağlanmıyordu...' (Maddi İmkansızlıklar)

Öğretmen 4: '...Derse katılım sağlamadıkları için yapabileceğimiz pek bir şey de yok doğasıyla. Aradık, onu da söyleyeyim üzerimize düşeni yaptık, onu söyleyeyim. Mesela çocuklar derse gelmediğinde veliye ulaşmaya çalıştık, çocuğa ulaşmaya çalışıp elimizdeki iletişim numarası ne ise ona ya da idaremize de bildirdik durumu. O anlamda yapabileceğimiz oydu COVID-19 sürecinde onu yaptık.' (Veli Desteği Yetersizliği)

Öğretmen 7: '...Uzaktan eğitimde normal öğrenciler de çok mağdur oldu kaynaştırma öğrencileri de çok mağdur oldu, derse katıldıklarını zannetmiyorum zaten bizde 30 dakikaya düşürüldü dersler o esnada biz dersi yetiştirmeye çalışırken müfredatı yetiştirmeye çalışırken zannetmiyorum ki bireyselleştirilmiş eğitim programı o öğrencilere uygulanabilir. Benim öğrencim olsa da kesinlikle ayrı bir ders talep ederdim.' (Uygulanamayan BEP)

Öğretmen 8: 'Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerimize zaten normal eğitim sürecinde de uzaktan olmadığı süreçte de yeterince ilgi göstermediğimizi düşünüyorum ben. Öğretmenler adına değil, tamamen bir Milli Eğitimin evet bir özel eğitim yönetmeliği var, onlar için ayrı bir şey yapıyor ama bu sadece daha çok kâğıtta kalıyormuş gibi bunların gerçekleştirilmesi için ayrı çalışmalar yapılması lazım. Uzaktan eğitim sürecinde de başlangıçta belki akıllarına gelmedi. İlk yarı dönemde çünkü onlarla hiç ilgilenilmedi. Sonraki bir sene boyunca da şu oldu: "Kaynaştırma öğrencilerimiz için de farklı etkinlikler yapalım arkadaşlar." a geldi. Elle tutulur bir işte plan program hazırlayacaksınız, onlar için şöyle yapacaksınız falan değil; daha çok öğretmenin kendine bırakıldı bu iş ve öğretmen gerçekten bunun için zaman ayırmak istiyorsa ayırdı istemiyorsa yapmadı bu işi. Biraz daha artık o senin görev bilincin değil de isteğe bağlı olduğu anda insanız hepimiz bir şekilde kaynayabiliyor arada. O yüzden uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma eğitimine kesinlikle bence yeterli özen gösterilmedi...' (İlgisizlik)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinde kaynaştırma öğrencilerinin durumunu tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda fen bilimleri öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır ve bu görüşmelerde öğretmenlere kaynaştırma eğitimi ve uzaktan eğitimle ilgili sorular sorulmuştur. Öğretmenler bu soruları nedenleriyle birlikte cevaplamışlardır. Öğretmenlerden toplanan nitel veriler analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda ulaşılan bulgular bu bölümde literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılarak ele alınmıştır ve bulgulara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Hakkında Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Çalışmaya katılan fen bilimleri öğretmenlerine kaynaştırma eğitiminin ne olduğuyla ilgili fikirleri sorulduğunda özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almaları, özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim düzeyine uygun kazanımları edindirmeye yönelik olan bireyselleştirilmiş eğitim almaları ve özel gereksinimli öğrencileri topluma uyumlu bir şekilde yaşamalarını sağlayıp hayata hazırlamak olduğunu belirtmişlerdir.

Konuyla ilgili literatüre baktığımızda Şare Akkuş'un 2019 yılında yaptığı çalışmada da öğretmen görüşlerinden çıkan sonuç kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin toplumsallaştırılması ve hayata hazırlanması için önemli olduğu olmuştur (Şare Akkuş, 2019)

Doğan'ın 2022 yılında yaptığı çalışmada da yine öğretmen görüşlerinden çıkan sonuç kaynaştırma eğitiminin sosyalleşme ve toplumla bütünleşme gibi temellere dayandığı olmuştur. Aynı zamanda çalışmada öğretmenler kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla aynı ortamda eğitim alması şeklinde de tanımlamıştır (Doğan, 2022).

Öğretmenlere sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olmasını neden istedikleri veya neden istemedikleri sorulduğunda gereksinim seviyeleri doğru tespit edilmiş ve gereksinim seviyeleri hafif olan öğrencileri sınıflarında istedikleri fakat gereksinim seviyeleri ağır olan öğrencilerin sınıflarda sorunlar çıkardıkları için ve derslerin onlar için

verimsiz geçmesi sebebiyle istemedikleri, özel gereksinimli öğrencilerin sadece akranlarıyla sosyalleşebilecekleri derslerde birlikte olmaları gerektiğini diğer derslerde aynı sınıfta olmamaları, kaynaştırma eğitiminin gerekliliklerinden olan öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere karşı duyarlı ve hazırlıklı olması, kaynaştırma öğrencisini iyi tanıma, ailesiyle iletişimde olma, BEP planlarının hazırlanması ve diğer öğrencilerin özel gereksinimi olan arkadaşları hakkında bilgilendirilmeleri ve sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olduğunda gerekeni yapacakları sonuçları çıkmıştır.

Avcı ve Demirok'un 2022 yılında yürüttükleri çalışmanın sonuçları araştırmamızla örtüşmektedir, öğretmen görüşlerinden çıkan sonuçlardan biri de kaynaştırma öğrencilerinin akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almalarının gerekliliği olmuştur. Bu bağlamda öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle aynı sınıfta eğitim almalarının onları iyi ve değerli hissettirdiklerini, sosyalleşmeleri ve gelişmelerini sağladıklarını ifade etmişlerdir (Avcı ve Demirok, 2022).

Araştırmaya katılan fen bilimleri öğretmenlerine özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almaları hakkında görüşleri sorulduğunda avantaj ve dezavantajları olan bireysel etkilerinden bahsetmişlerdir bunlar kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmeleri derslere olan ilgilerinin, özgüvenlerinin, azminin ve akranlarıyla iletişiminin artması, topluma adapte olmaları ve kazandırılmaları eğitim hızına yetişememeleri, özel planlarına zaman yetmediği, bilgi kazanımlarının olmadığı, eğitim haklarının sağlanmadığı şeklindedir. Öğrencilerin gereksinim düzeylerinin belirlenmesindeki sıkıntılardan bahseden öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin normal öğrencilerle aynı sınıfta almalarının sağlıklı ve verimli olabilmesi için özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim düzeylerinin doğru ve iyi belirlenmesi zorunluluğundan bahsetmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla birlikte eğitim alırken birbirlerinin varlığından haberdar olduklarını, birbirlerinin farkına vardıklarını ve arkadaşlarının neler yaptığını gördüklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlere kaynaştırma eğitimiyle ilgili son olarak özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almalarını normal akranları açısından değerlendirmeleri istenmiş ve diğer öğrencilerin farkındalık kazanmaları, empati yeteneklerinin gelişmesi gibi sosyal kazanımları olduğu, öğrencilerin öncesinde

bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerektiği, kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim düzeyi uygunsa diğer öğrencilerin fark etmediğini ve eğitimin sorunsuz ilerlediği fakat düzey ağırlaştıkça diğer öğrencilerin olumsuz etkilendikleri ve eğitimin kesintiye uğrayıp olumsuz durumlara sebebiyet verdiği ve öğrencilerin iyi veya kötü bireysel tepkileri olabileceği sonuçları çıkmıştır.

5.2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Eğitimine Yönelik Görüşleri Sonuçları ve Tartışma

Öğretmenlere uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin eğitimine yönelik neler yaptıkları ve böyle online uzaktan eğitimlerde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik neler yapılabileceği sorulmuş çıkan sonuçlar; online derslerin görsel materyallerle desteklenmesi, özel gereksinimli öğrencilere ayrı dersler, ödevler, etkinlikler verilerek bireysel destek sağlanması, derslerin özel gereksinimli öğrencilere göre uyarlanarak işlenmesi, özel gereksinimli öğrencilerin kullanımına yönelik interaktif siteler tasarlanması ve öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle işbirliği içerisinde olması şeklinde olmuştur. Sonuçlar İşler'in 2023 yılında sosyal bilgiler öğretmenleri ve kaynaştırma öğrencileri velileriyle yürüttüğü çalışma bulgularını desteklemektedir.

Pandemi döneminde yüz yüze eğitim verilmesi, destek eğitim sağlanması ve derse katılmayan öğrencilere karşı çeşitli yaptırımlar sağlanması önerilmiştir. Bunun yanında derste görsel materyallerin kullanılması ve öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere özel ilgi göstermesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. (İşler, 2023)

5.3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Karşılaştıkları ve Karşılaşabilecekleri Sorunlara Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik karşılaştıkları ve bu gibi uzaktan eğitim süreçlerinde karşılaşılabilecekleri sorunlara yönelik görüşleri sorulan öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin velilerin bilinçsiz olmalarından kaynaklanan problemlerden, özel gereksinimli öğrencilerin teknoloji okuryazarı olmalarından kaynaklanabilecek, uzaktan eğitim dönemine derslere katılmamalarından kaynaklı, kamera ve ses açma zorunluluğu olmadığından iletişim problemlerinden kaynaklı,

uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin destek eğitimi ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanmayışından kaynaklı ve kaynaştırma öğrencilerinin dersleri anlamamaları, odak sürelerinin kısa olması, uzaktan eğitime alışamamaları, derslerde sıkılmaları ve ilgi kaybı yaşamaları gibi bireysel etkilerden kaynaklı problemlerden bahsetmişlerdir.

Literatürdeki konuyla ilgili çalışmalarda da kaynaştırma öğrencilerinin derslere karşı ilgisiz ve isteksiz olduğu sonuçları çıkmıştır. (Erdem vd., 2021; Gürbüz, 2022; İşler, 2023)

Kaynaştırma öğrencilerinin derslere aktif katılım sağlamaması, uzaktan eğitimin öğrencide dikkat eksikliği yaratması, birebir destek sunulmaması, iletişim kurulamaması, öğrencinin dersi anlamaması gibi sonuçlarla örtüşmektedir. (İşler, 2023)

5.4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Öğretmenlere COVID-19 pandemisi dönemindeki gibi uzaktan eğitim süreçlerinin özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirilebileceği sorulmuştur. Özel gereksinimli öğrencilere bireysel dersler verilmesi, online derslerin özel gereksinimli öğrencilerin seviyelerine uygun şekillerde işlenmesi, özel gereksinimli öğrencilerin online olan derslerde etkinliklere, dersin işleyişine dahil edilmesi, özel gereksinimli öğrencilere uygun interaktif uygulamalar geliştirme ve öğretmenlerin online dersleri daha çok etkinlik, görsel vs. ile etkileşimli geçirmesi sonuçları çıkmıştır.

Çalışmaya katılmış olan öğretmenlere uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler için olası kayıplarının telafisinin nasıl sağlanacağına yönelik görüşleri sorulmuş ve özel gereksinimli öğrencilere ek destek eğitimi verilmesi, uzaktan eğitim dönemine geriye dönerek o dönemin müfredatının tekrarı, özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle işbirliği yapılması ve özel gereksinimli öğrencilerin geçmiş bilgileri test edip durumlarına uygun plan yapabilmek için hazırbulunuşluklarını ölçme sonuçları çıkmıştır.

Öğretmenlere son olarak uzaktan eğitim dönemini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirmeleri istendiğinde sonuçlar kayıp, maddi imkansızlıklar, veli desteği yetersizliği, uygulanamayan BEP ve ilgisizlik şeklinde çıkan sonuçlar pandemi döneminde kaynaştırma öğrencilerinin durumuna ilişkin yapılan diğer çalışmalarla örtüşmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinin kaynaştırma öğrencileri için olumsuz sonuçlandığı, teknolojik imkansızlığa sahip öğrenciler için fırsat eşitsizliği olduğu, pandemi döneminin normal öğrencilere göre planlanması sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin gölgede kaldığı, birebir desteğin ve veli desteğinin önemli olduğu sonuçlarını desteklemektedir. (İşler, 2023)

ÖNERİLER

Çalışmaya katılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili görüşleri incelendiğinde sonuç olarak kaynaştırma eğitimini olumlu buldukları ve sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Fakat sınıflarda bulunacak özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim seviyelerinin hafif düzeyde olması gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Kaynaştırma eğitimine tabi tutulacak özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim düzeyinin iyi belirlenmesi gerekmektedir.

Özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşebilecekleri derslerde kaynaştırma eğitimi almaları görüşüne bakacak olursak eğer özel gereksinimli öğrencilere dersleri destek eğitimiyle verip, etkinlikler, oyunlar, deneyler gibi sınıf arkadaşlarıyla etkileşimde olup sosyalleşebilecekleri zamanlarda sınıfta arkadaşlarıyla birlikte olmaları önerilebilir.

Genel olarak öğretmenler gereksinim düzeyi iyi belirlenmiş ve gereksinim seviyesi çok ağır olmayan öğrencilerin sınıfta akranlarıyla birlikte eğitim almaları gerektiğini söylemektedirler. Fakat sınıfta özel gereksinimli öğrencilerin BEP'lerinin uygulanması diğer öğrenciler açısından doğru algılanabilmesi için sınıftaki normal akranlarının okullardaki rehber öğretmen eşliğinde özel gereksinimli öğrenciler o sınıftaki eğitime henüz dahil edilmemişken bilgilendirilmeleri önerilir.

Araştırmanın sonuçlarından biri de öğrencilerin maddi imkansızlıkları dolayısıyla derslere girememiş olmasıdır. Öncelikle bu gibi uzaktan eğitim dönemlerinde öğrencilere eğitimleri için donanım desteği verilmesi önerilir.

Çalışma sonucunda öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır, öğretmenlere uzaktan eğitime yönelik hizmet içi eğitim verilmesi önerilir. Özel gereksinimli öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim planlarının online eğitime yönelik hazırlamaları ve dersleri özel gereksinimli öğrencilerin anlayabileceği şekillerde uyarlayarak anlatmaları önerilir.

Özel gereksinimli öğrencilere teknoloji okuryazarlığı edindirilmesi için seviyelerine uygun eğitimler verilmesi önerilir.

Uzaktan eğitim süreçlerinde öğretmenlerin ders planlarını sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerinin seviyelerine uygun şekillerde hazırlamaları önerilir.

COVID-19 pandemisi döneminde görüldüğü üzere özel gereksinimli öğrencilerin velilerine büyük sorumluluk düşmektedir. Bu yüzden özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin bilinçlendirilmesi için eğitimler ve toplantılar düzenlenebilir. Öğretmenlerin velilerle iş birliği içerisinde olması önerilir.

Özel gereksinimli öğrencilerin online eğitimlerinin verimli geçmesi için onlara yönelik ve seviyelerine uygun biçimlerde interaktif siteler, tablet ve telefon uygulamaları geliştirilmesi önerilir.

Uzaktan eğitim dönemlerinde özel gereksinimli öğrencilere bireysel destek sağlanması onlar için ayrı etkinlikler, ödevlendirmeler yapılması ve online derslere ek olarak online destek eğitimleri verilmesi önerilir.

Uzaktan eğitimlerin özel gereksinimli öğrenciler için verimli ve anlamlı olması için derslerin görsel materyallerle desteklenmesi gerektiği araştırmanın sonuçlarında çıkmaktadır. Online eğitimlerde derslerde daha çok görseller kullanılması, ilgi çekebilecek belgesel/video izlettirilmesi, deney ve simülasyonlar yaptırılması, dersler oyunlaştırılarak etkileşimli bir şekilde işlenmesi önerilir.

Uzaktan eğitim sürecinde online derslerde özel gereksinimli öğrencilerin derslere ve etkinliklere dahil edilerek, sorumluluk almalarının verimli olacağı düşünülmektedir.

COVID-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim sürecinde online derslerde katılım ve ses-görüntü açma zorunluluğu olmamasının olumsuz sonuçları görülmektedir. Bu gibi online eğitimlerde özel gereksinimli öğrencilerle iletişim problemlerinin önüne geçilmesi için ses ve görüntü eşliğinde etkileşimli dersler yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, M., Sahin, U., & Esen, A. C. (2020). More than a virus: How COVID-19 infected education in Turkey?. *Journal of Social Science Education*, 19, 30-42.
- Akkuş, A. N. Ş. (2019). *Fen Bilimleri Dersine Giren Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi* Sakarya; Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Aktürel, İ. E., & Gürgür, H. (2020). Meslek lisesi kaynaştırma ortamlarında fizik dersi nasıl yürütülüyor?. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(4), 687-709.
- Altun, S. A., & Ilgaz, H. (2016). A qualitative case study of tablet use in a high school in Turkey. *ICT in Education in Global Context: The Best Practices in K-12 Schools*. (Ed. Zhang Jinbao, Yang Junfeng, Chang Maiga, Chang TingWen). Singapore: Springer, ss. 37-51.
- Aslantaş, T. (2011). Uzaktan Eğitim, Uzaktan Eğitim Teknolojileri ve Türkiye’de Bir Uygulama.
- Avcıoğlu, H. (2013). Effectiveness of video modelling in training students with intellectual disabilities to greet people when they meet. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(1), 466-477.
- Banar, K. & Fırat, M. (2015). “Bütüncül Bir Bakıştan Açık ve Uzaktan Eğitim: Türkiye Özeli”. *Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı*, 12, ss. 18-21.
- Barbacovi, D. R. (1977). The handicapped children Act-PL 94-142: Implication for principals. *Paper presented at the National Association of Secondary School Principals Annual Convention, January 1977, New Orleans*, ss.18.
- Başkan, İ. Z. (2023). *Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Bilgiler Dersi Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi*. İstanbul; Marmara Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Yüksek Lisans Tezi.
- Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(04), 35-45.

- Bender, W. N., Vail, C. O., & Scott, K. (1995). Teachers' attitudes toward increased mainstreaming: Implementing effective instruction for students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 28(2), 87-94.
- Bulurman, B. (2003). *İnternet'e Dayalı Uzaktan Eğitim*, Bursa; Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Casey, D. M. (2008). A journey to legitimacy: The historical development of distance education through technology. *TechTrends*, 52(2), 45-51.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*. İstanbul: Edam Yayınları.
- Crouse, T., & Rice, M. (2018). Learning to serve students with disabilities online: Teachers' perspectives. *Journal of Online Learning Research*, 4(2), 123-145.
- Çepni, S. (2009). Effects of computer supported instructional material (CSIM) in removing students' misconceptions about concepts: Light, light source and seeing. *Energy, Education, Science and Technology Part B-Social and Educational Studies*, 1, 51-83.
- Çukadar, S., & Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Dede, Ş. (1996). Özel eğitim hakkında Salamanca bildirisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(02), 91-94.
- Demiray, U., & Adıyaman, Z. (2002). *Kuruluşunun 10. Yılında Açıköğretim Lisesi ile İlgili Çalışmalar Kaynakçası (1992-2002)*. Ankara: EĞİTEK Yayınları.
- Denizli, H. (2015). *Fen Bilimleri Dersi Öğretmenlerinin ve Fen Bilimleri Dersini Alan Kaynaştırma Öğrencilerinin Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Sürecine İlişkin Görüş ve Önerileri*, Giresun: Giresun Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Doğan, U. (2022). *Sınıf Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Öğretmen Yeterlikleri ve Program Tasarım Yaklaşımı Tercihleri*, İstanbul: Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Erdem, R., Ünay, E. & Çakıroğlu, O. (2021). COVID-19 sürecinde özel eğitimde uzaktan eğitime yönelik ebeveynlerin görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 465–479.
- Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D., & Shamberger, C. (2010). Co-teaching: An illustration of the complexity of collaboration in special education. *Journal Of Educational And Psychological Consultation*, 20(1), 9-27.
- Gearhearl. B. R., Weishahn. M. W., & Gearhearl, C. J. (1995). *The Exceptional Students in The Regular Classroom*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Gelişli, Y. (2015). Uzaktan eğitimde öğretmen yetiştirme uygulamaları: Tarihçe ve gelişim”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 313-321.
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-12.
- Gürbüz, M. (2022). Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 51(233), 443–460.
- Gürsel, O., & Vuran, S. (2010). Değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarını geliştirme. *İlköğretimde Kaynaştırma*. (Ed. İbrahim Diken). Ankara: Pegem Akademi, ss. 194-231.
- Halinen, I., & Järvinen, R. (2008). Towards inclusive education: The case of Finland. *Prospects*, 38(1), 77-97.
- Halvorsen, A. T., & Neary, T. (2009). *Building inclusive schools: Tools and strategies for success*. Boston: Allyn ve Bacon.
- İşman, A. (2008). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Karabulut, M. (2020). Corona Salgını Özel Eğitime Muhtaç Çocukları Nasıl Etkiledi?. Erişim Tarihi: 17.05.2023. <https://www.amerikaninsesi.com/a/corona-salgini-korona-ozel-egitim-engelli-cocuk-okul-nasil-etkiledi/5412912.html>.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 1-13.
- Karip, E. (2020). COVID-19: Okulların Kapatılması ve Sonrası. Erişim Tarihi: 21.06.2023. <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi>.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16(86), 45-50.
- Kurt, A., & Erden, M. K. (2020). Koronavirüs hastalığı 2019 sürecinde özel gereksinimli bireyler”. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1105-1119.
- Leyser, Y., Zeiger, T., & Romi, S. (2011). Changes in self-efficacy of prospective special and general education teachers: Implication for inclusive education. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(3), 241-255.
- MEB. (2022). Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kılavuz Kitapçığı Yayınlandı. Erişim Tarihi: 20.06.2023. [Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kılavuz Kitapçığı Yayınlandı \(meb.gov.tr\)](https://www.meb.gov.tr/kaynastirma-yoluyla-egitim-uygulamaları-kılavuz-kitapçığı-yayınlandı)
- MEB. (2022). Geçmişten Günümüze YEĞİTEK. Erişim Tarihi: 20.06.2023. <https://yegitek.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-yegitek/icerik/3383>
- MEB. (2020). Bakan Selçuk, koronavirüse karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. Erişim Tarihi: 21.06.2023. <https://www.meb.gov.tr/bakanselcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinantedbirleriacikladi/haber/20497/tr>.
- MEB (2013). İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri Dersi (3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara.
- Mengi, A., & Alpdoğan, Y. (2020). COVID-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437.

- Meskhi, B., Ponomareva, S., & Ugnich, E. (2019). E-learning in higher inclusive education: Needs, opportunities and limitations. *International Journal Of Educational Management*, 33(3), 424-437.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis. (Second Edition)*. California, Sage Pub.
- Mcconachie, H., Smyth, D. & Bax, M. (1995). Services for children with disabilities in European countries workshop. [Aktaran: Tayyar Kuz, (2001;50, 53, 48) Kaynaştırma: Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 17].
- McLendon, E., & Cronk, P. (1999). Rethinking academic management practices: A case of meeting new challenges in online delivery. *Journal of Distance Learning Assessment*, 2(1), 12.
- OECD (1995). *Integrating students with special needs into mainstream schools*. Paris: OECD Publications.
- Oktay, & Ateş, R. N. (2022). Uzaktan eğitim döneminde özel eğitim sınıflarında yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal of Educational and Social Sciences*, 1(1), 65–81.
- Öpengin, E. (2020). *İlkokul Düzeyindeki Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odasının Yürütülmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sorunlara Yönelik Çözüm Müdahaleleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Özdil, İ. (1985). Uzaktan eğitim teknolojisi. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi*, 82-85.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997, 6 Haziran). T. C. Resmî Gazete (Sayı: 23011). Erişim adresi: http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23011_1.pdf
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006, 31 Mayıs). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 261849). Erişim adresi: [Yönetmelik \(resmigazete.gov.tr\)](http://www.resmigazete.gov.tr)

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018, 7 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 30471).
Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Parmigiani, D., Benigno, V., Giusto, M., Silvaggio, C., & Sperandio, S. (2021). E-dahil etme: COVID-19 salgını sırasında italya'da çevrimiçi özel eğitim. *Teknoloji, Pedagoji ve Eğitim*, 30(1), 111-124.
- Productivity Commission. (2004). Review of the disability discrimination act 1992 (No. 0410002). University Library of Munich, Germany.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Saylan, G., & Pekçağlıyan, N. (2002). Sınıf ve okul ortamına uygun olmayan davranışların azaltılmasında sınıf öğretmeni ve akranlara uyuşmayan davranışların ayrımlı pekiştirilmesi işlem sürecinin öğretime yönelik kaynaştırma destek eğitim programı uygulama örneği. *XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 289- 298.
- Sucuoğlu, B., Kargın, T. (2010). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*. Ankara: Kök Yayınevi.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Yeni İlköğretim Programları ve Öğretmen Yeterlikleri Işığında Etkili Kaynaştırma Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 41-65.
- Talas, S., Kaya, F., & Yıldırım, N. (2016). Destek eğitim odaları ve öğretmenler üzerine betimsel bir çalışma: Tokat ili örneği. *Journal of European Education*, 6(3), 31-42.
- Tohara, A. J., Shuhidan, S. M., Bahry, F. D. S., & Nordin, M. N. (2021). Exploring digital literacy strategies for students with special educational needs in the digital age. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(9), 3345-3358

UNICEF Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 28.

- Uzoğlu, M., & Denizli, H. (2017). Fen bilimleri dersini alan kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma uygulamaları sürecine ilişkin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1271-1283.
- Varış, Y. A., & Hekim, M. M. (2017). Özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 29-42.
- Villanueva, M. G., Taylor, J., Therrien, W., & Hand, B. (2012). Science education for students with special needs. *Studies in Science Education*, 48(2), 187-215.
- Yazcayir, G., & Gurgur, H. (2021). Students with special needs in digital classrooms during the COVID-19 pandemic in Turkey". *Pedagogical Research*, 6(1), 10.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92-110.
- Yenioğlu, B. Y., & Yenioğlu, S. (2020). Özel eğitim öğretmen adaylarının matematik öğretimine yönelik öz yeterlik inançlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 13(69), 1073-1082.
- Yıkımsı, N. (2006). *İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, A., Simsek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zaqueu, L. D. C. C., da Silveira, F. M., de Sousa, A. G., Ribeiro, N. M. L. P., Alves, J. L., da Luz, J. S., & Sousa Melonio, K. M. (2022). Inclusive practices to students with intellectual developmental disorder in the context of remote teaching. *International Journal of Development Research*, 12(11), 60546-50550.
- Wagner, M., Friend, M., Bursuck, W. D., Kutash, K., Duchnowski, A. J., Sumi, W. C., & Epstein, M. H. (2006). Educating students with emotional disturbances: A national

perspective on school programs and services. *Journal of Emotional and behavioral Disorders*, 14(1), 12-30.

World Health Organization (2020). *WHO Guidelines on physical activity and sedentary behaviour*. Geneva: World Health Organization.

EKLER

EK-1 GÖRÜŞME SORULARI

1. Kaynaştırma eğitimi sizce nedir?
2. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencileri olsun ister misiniz? Neden?
3. Özel gereksinimleri olan öğrencilerin diğer öğrenciler ile aynı sınıfta eğitim alması hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Sınıflarda kaynaştırma öğrencileri olmasını diğer öğrenciler açısından nasıl değerlendirirsiniz?
5. Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik neler yapılabilirdi?
6. Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik ne gibi sorunlarla karşılaştınız / ne gibi sorunlarla karşılaşılabilirdi?

7. Uzaktan eğitim özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirilebilir?
8. Uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler açısından olası kayıplarını telafi etmek için neler yapılabilir?
9. Uzaktan eğitim sürecini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirdiğinizde neler söylersiniz?

EK-2 KOD TANIM TABLOLARI

1.Kaynaştırma eğitimi sizce nedir?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Normal akranlarıyla eğitim	Gelişim düzeyi normal olan akranlarıyla aynı sınıf ortamında eğitim alması gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	Bireylerin sınıf ortamında akranlarıyla birlikte aynı dersleri alması.
Bireyselleştirilmiş eğitim	Düzeylerine uygun kazanımları edindirmeye yönelik öğretmen ifadeleri.	Onların kazanımlarıyla aynı derecede olmasa da kendi düzeylerinde almaları.
Hayata hazırlamak.	Hayata hazırlamak, sosyalleşmeleri ve topluma kazandırmaya yönelik öğretmen ifadeleri.	Toplum içerisinde yaşayabileceğini, insanlarla uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri.

2.Sınıfınızda kaynaştırma öğrencileri olsun ister misiniz? Neden?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Özel gereksinim düzeyi	Kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim seviyesi doğru bir şekilde tespit edilirse ve çok ileri bir seviyede değilse sınıflarında istediklerini belirten öğretmen ifadeleri.	Düzeyi çok eğer ayrı bir sınıfta eğitim görecektse kadar yüksek değilse isteyebilirim
Gereklilikler	Öğretmenlerin duyarlı ve hazırlıklı olmasının, kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmasının, ailesiyle iletişimde olmanın, BEP planlarının hazırlanmasının ve diğer öğrencilerin özel gereksinimi olan arkadaşları hakkında bilgilendirilmelerinin gerekli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	O öğrenciyi tanımak gerekiyor biraz ailesi ile iletişim halinde olmak gerekiyor ki ya da çocuğun işte her çocuğun farklı olduğu için ona göre bir be planı hazırlamak, ona göre sınavlar hazırlamak gerekiyor.

Gerekeni yapma	Sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler olduğunda ve olursa gerekeni yapacaklarını belirten öğretmen ifadeleri.	Eğer olsaydı ona karşı da sorumluluklarını yerine getirebilmek için ya da yeterli biri olabilmek için belki daha çok araştırma yapıp ona yardımcı olmaya çalışabilirim.
Bazı derslerde	Özel gereksinimli öğrencilerin sınıflarda sürekli değil de sosyalleşebilecekleri derslerde olmalarını istediklerini belirten öğretmen ifadeleri.	Ana dersleri değil de daha çok bu işte daha akranları ile iletişime geçebileceği müzik, resim vs. gibi derslerde olmasını tercih ederim şahsen.

3. Özel gereksinimleri olan öğrencilerin diğer öğrenciler ile aynı sınıfta eğitim alması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Bireysel etkileri	Kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmeleri için diğer arkadaşlarıyla bir arada olmalarının gerektiğini, akranlarıyla birlikte eğitim almalarının onların sadece sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, normal sınıflarda eğitim alarak derslere olan ilgilerinin, özgüvenlerinin, azminin ve akranlarıyla iletişiminin artacağını, özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflarda eğitim almalarının topluma adapte olmaları, topluma kazandırılmaları ve toplumun bir parçası olduklarını göstermek açısından önemli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri ve Kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflarda eğitim alırken sınıfın eğitim hızına yetişemediğini, özel planlarına zaman yetmediğini, bilgi kazanımlarının olmadığını, sınıflarda harcandıklarını, eğitim haklarının sağlanmadığını, sınıf içi dengenin ve hakimiyetin sağlanmadığını ve onlar için zorlayıcı olduğunu ayrıca diğer öğrencilerle ilgilenmek için vakit kalmadığını belirten öğretmen ifadeleri.	O yüzden eğitimsel olarak çok büyük bir katkısının olduğunu söyleyemeyeceğim ama sosyal olarak çok iyi geliyor. Öğrenci açısından bakarsak kendini diğer öğrencilerle bir arada eğitim içerisinde hissetmek özgüven açısından olumlu olabilir. Hem bu topluma kazandırılması açısından topluma mal ediyoruz bu insanları hemde diğerleri görebiliyor bu insanların da eğitimle toplumda yer alabileceklerini, Sınıf hâkimiyetini korurken özel gereksinimli birey olduğu zaman denge sağlayamazsınız içerisinde. Ya hem de o öğrencinin eğitim hakkı tam olarak gerçekleştirilmiş olunmaz.

Gereksinim düzeyine bağlı	Kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflarda eğitim almaları için gereksinim düzeylerinin/seviyelerinin iyi belirlenmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	Eğer uygun düzeyde ise onun eğitimini daha da destekleyecek şekilde ise bu bence olumlu bir şey.
Eğitim ortamı	Kaynaştırma öğrencilerinin normal akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almalarının doğru, gerekli ve iyi olduğunu belirten öğretmen ifadeleri ve	Birlikte eğitim almasını doğru buluyorum destekliyorum. Bu öğrenciler bence ayrı sınıflarda özellikle birebir eğitimle beraber öğretilmeli bilgiler normal sınıflarda dediğim gibi sadece sosyalleşiyor onun dışında bilgi kazanımı açısından bir faydası olduğunu düşünmüyorum.
Karşılıklı kazanım	Özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla birlikte eğitim alırken birbirlerinin varlığından haberdar olduklarını, birbirlerinin farkına vardıklarını ve arkadaşlarının neler yaptığını gördüklerini belirten öğretmen ifadeleri.	Toplumda birbirlerinin varlığından haberdar oluyorlar.

4.Sınıflarda kaynaştırma öğrencileri olmasını diğer öğrenciler açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Sosyal kazanım	Diğer öğrencilerin farkındalık kazanmaları, empati yeteneklerinin gelişmesi, özel gereksinimli bireyleri anlamaları ve iletişim kurmayı öğrenmeleri, motivasyon ve azim olarak etkilanmeleri ve hayatlarında hep karşılaşacakları bir durum olduğundan önemli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	Çocukların bu tarz bireylerin farkındalığını oluşması gerekiyor. Küçük yaştan itibaren çünkü hayatın gerçeği daha sonra da büyüyünce de karşılaşacaklar böyle. Toplum içerisinde de bu tarz insanlarla çokça muhatap olacaklar.
Ön bilgilendirme	Diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin durumunu bilmemelerinin sıkıntı yaratabileceğini, o öğrencilere özel davranılmasını yanlış anlayabileceklerini bu yüzden öğrencilerin öncesinde	Bence kesinlikle faydası olur ama dediğim gibi öğrencileri de bu konuda bilinçlendirmek gerekiyor.

	bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	
Gereksinim düzeyi	Kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim düzeyi uygunsa, çok ağır değilse diğer öğrencilerin fark etmediğini ve eğitimin sorunsuz ilerlediğini fakat düzey ağırlaştıkça diğer öğrencilerin olumsuz etkilendiklerini ve eğitimin kesintiye uğrayıp olumsuz durumlara sebebiyet verdiğini belirten öğretmen ifadeleri.	Bazı durumlarda engelliyor, işte bazen kalkıp bağırabiliyor, işte diyelim ki bir konu anlatıyorsunuz o anda “Susun!” diye bir bağırış var düşünebiliyor musunuz yani? Dolayısıyla da bu engelliyor ama diğer anlamda baktığımız zaman seviyesi daha uygun olan bir çocuk, hiçbir şekilde sınıf seviyesini bozmuyor, sınıf düzenini bozmuyor, hatta derse katılıyor.
Bireysel tepkiler	Öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı acımasız olabileceğini, ilk zamanlarda ön yargılı davranabileceklerini, vicdani yaklaşım yardımcı olduklarını belirten öğretmen ifadeleri.	Diğer öğrenciler aslında vicdani olarak arkadaşlarına genellikle ılımlı yaklaşıyorlar. Onlara daha çok yardımcı olmaya çalışıyorlar. İlk etapta maalesef toplumumuzun bu öğrencilere karşı bu insanlara karşı bir ön yargısı olduğunu söyleyebilirim

5.Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik neler yapılabilirdi?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Görsel materyaller	Özel, somutlaştırıcı eğitim materyalleri ile anlatımın pekiştirilmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	Video içerikleri, simülasyonlar, resimler, görseller bunlar gösterilerek gidilebilir.
Bireysel destek	Özel gereksinimli öğrenciler için ayrı dersler, etkinlikler ve ödevlendirmeler yapılmasına yönelik öğretmen ifadeleri.	Onlara ayrı ders oluşturulabilirdi. Çocuğa bu süreçte ona göre etkinlikler ödevler hazırlanabilir.
Uyarlanmış ders	Dersi kaynaştırma öğrencilerinin hızına yönelik ve ders konusunu basitten başlayarak anlatmaya yönelik öğretmen ifadeleri.	Sınıf diğer arkadaşlarıyla bir arada da olsa yine basitten anlatılmaya başlanır, diğerleri için en azından bir tekrar onun içinde bir öğrenme ortamı oluşturulabilirdi.

İnteraktif site	Özel gereksinimli öğrenciler için şekilli, sesli online bir site ve telefon tablet uygulamaları oluşturulmasına yönelik öğretmen ifadeleri.	Online bir site de hazırlanabilir ya da Milli Eğitim kendi bünyesi içerisinde EBA'dan EBA'nın içerisinde ya da MEBBİS'in içerisinde bunu yerleştirip gayet güzel çocukların ulaşabileceği bir ortam hazırlayabilir.
Veli iş birliği	Özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin bilinçlendirilmesi, bilgilendirilmesine yönelik öğretmen ifadeleri.	Burada biraz veliye şey düşüyor açıkçası öğretmenin yönlendirmesiyle velinin veri toplanması, bu verilerin öğretmenlerle paylaşp bir değerlendirme yapılması gerektiğini düşünüyorum.

6.Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerinizin eğitimine yönelik ne gibi sorunlarla karşılaştınız / ne gibi sorunlarla karşılaşabiliirdi?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Bilinçsiz veli	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin bilinçsizliği, bilgisizliği, yönlendirme yapmaması ve ilgisizliğinin olumsuzluğunu belirten öğretmen ifadeleri.	Velileri de dediğim gibi yine ilgilenmiyorlarsa. Sadece öğretmenden bekleniyorsa zaten kendi kontrolünü yapamadıkları için derslerin çoğunu kaçırdılar.
Teknoloji okuryazarlığı	Kaynaştırma öğrencilerinin teknoloji kullanımı, teknolojiye ulaşma becerileri ve akıllı cihazları kullanırken zorlanmalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	Akıllı cihaz kullanımı gerektirdiği için başlangıçta bizim kendi normal öğrencilerimiz de zorlandılar. Belki onlar daha fazla zorlanıyor olabilirler bu cihazları kullanmakta.
Derse katılım	Kaynaştırma öğrencilerinin uzaktan eğitim döneminde derslere katılmamalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	Sorunun kendisi derse girmemeleriydi bizim için.
İletişimsizlik	Uzaktan eğitimde kamera ve ses açma zorunluluğunun olmamasından kaynaklı iletişim sorunlarından bahseden öğretmen ifadeleri.	Uzaktan eğitimde kamera açma zorunluluğu olmadığı için bu iletişim çok zayıf kalıyordu açıkçası.
Destek eğitimi, BEP	Kaynaştırma öğrencilerinin uzaktan eğitimde destek eğitimi alamamalarının, kazanımlarının	Uzaktan eğitimde böyle bireysel ekstra bir destek eğitim vs. almadıkları için uzaktan eğitime

	uygulanmamasının ve derslerde onlar için hazırlanan özel eğitim materyallerinin olmamasının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	katılamadıkları için çoğunluk olarak ben görev yaptığım yer için söyleyeyim, daha da geride kalmış öğrenciler şeklinde aslında karşımıza çıktılar.
Bireysel etkiler	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin dersleri anlamamalarının, odak sürelerinin kısa olmasının, uzaktan eğitime alışamamalarının, derslerde sıkılmalarının ve ilgi kaybı yaşamalarının sorun olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	İlgisizleşebilirdi kopabilirdi, alışma süreci zor olurdu bence. Dikkat süreleri çok kısa olduğunu genel olarak anlama becerilerini biraz daha diğer öğrencilerden farklı olduğunu ifade ederek uzaktan eğitim sürecinde bu dikkat sürelerinin kısa olması, farklı olmasından kaynaklı eksik öğrenmeler, yetersiz öğrenmeler olabileceğini düşünüyorum.

7.Uzaktan eğitim özel gereksinimli öğrenciler için nasıl verimli hale getirilebilir?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Etkileşimli ders	Uzaktan eğitim dönemindeki derslerde daha çok görseller kullanılarak, ilgilerini çekebilecek belgeler, videolar izletilerek, deneylerle, simülasyonlarla, birden fazla duyu organına hitap ederek, dersi daha eğlenceli hale getirerek, basit anlatımlarla, oyunlaştırarak, interaktif oyunlarla ve kameralar açıkken etkinlikler yapılarak özel gereksinimli öğrenciler için daha verimli olacağını belirten öğretmen ifadeleri.	Daha oyunlaştırarak görsellik artırılarak sanki kaynaştırma öğrencileri daha iyi anlıyormuş gibi geliyor bana. ...görsellerden faydalanan deneyler, videolar izleterek. Belgelerle ilgili bu tür şeylerde çekebileceğini düşünüyorum. Daha eğlenceli hale getirerek daha işte konuyu anlatımından çok tabiki videosunu izletip onun üzerinde yorum yaparak oradan çıkarımlarda bulunarak işlemeye çalışırdım.
İnteraktif bir uygulama	Özel gereksinimli öğrencilere uygun sanal ortamlar tasarlanarak, etkinliklerin olduğu altyapılar oluşturularak, alıştırmayı yapabilecekleri bir ekran ve çocuğun kendi kendine öğrenebileceği bir materyal yapılarak uzaktan eğitim döneminin kaynaştırma öğrencileri için	Onlara uygun onlara hitap edecek sanal ortamlar oluşturulabilir internet ortamında onları derse aktif kılacak.

	verimli hale gelebileceğini belirten öğretmen ifadeleri.	
Dahil etme	Uzaktan eğitimde kaynaştırma öğrencilerini etkinliklere dahil ederek, sorumluluk vererek dikkatlerini çekmenin verimli olacağını belirten öğretmen görüşleri.	... yine etkinlik yaparken o etkinliği onlara yaptırırsam konuyla alakalı deney vs. çocuk için daha algılama seviyesini artırabileceğini düşünüyorum.
Seviyesine uygun	Uzaktan eğitimde ders işlerken özel gereksinimli öğrencilerin seviyesine inmenin, dersi onlara göre tasarlamamanın ve özel gereksinimli öğrencilerin anlamasını sağlayarak ders işlemenin verimli olacağını belirten öğretmen görüşleri.	Bizim özel gereksinimli çocuklara bir kere onun seviyesine inmemiz lazım. Ders anlatırken onun anlayabileceği düzeyde ders tasarlamamız gerekiyor.
Bireysel ders	Uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilere ayrı zamanlarda bireysel dersler verilmesinin daha verimli olacağını belirten öğretmen ifadeleri.	Ayrı bir toplantı kameralar açık bir şekilde çocukla göz teması kurabileceğim bir şekilde. Çünkü dediğim gibi onların zaten planı bireyselleştirilmiş olduğu için ayrı bir ders çok daha güzel olurdu.

8.Uzaktan eğitim döneminin özel gereksinimli öğrenciler açısından olası kayıplarını telafi etmek için neler yapılabilir?

Kodlar	Tanımlar	Örnek ifadeler
Ek destek eğitimi	Uzaktan eğitim döneminin olası kayıpları için ek dersler yapılmasını, birebir geriye dönük destek eğitimi verilmesini, destekleme kursları yapılmasını, destek eğitim saatlerinin artırılmasını, eski ve yeni kazanımların destek eğitimiyle verilmesini belirten öğretmen ifadeleri.	Belki bu destek eğitim odalarının ders saatleri artırılarak, yaptığımız BEP planları da geçmişe yönelik bir BEP planı olursa hem bu yılı kapsayacak hem de geçen yılın öğrenme kayıplarını giderilebilecek şekilde olursa belki ancak o şekilde.
Geriye dönük tekrar	Uzaktan eğitimin kaynaştırma öğrencileri açısından olası kayıplarını telafi için önceki senenin müfredatına yoğunluk verilmesini, konuların tekrar edilmesini, geçen yıl kazanımlarının bu yıla	Mesela geçen senenin müfredatına yoğunluk verilip mesela bu sene

	eklenmesini, eski ile yeni kazanımların birlikte verilmesini, eksik kalan kazanımlara yönelik bir şeyler yapılmasını belirten öğretmen ifadeleri.	öğreneceklerini onun üstüne ekleyebildik.
Veli iş birliği	Uzaktan eğitim döneminin olası kayıplarını telafi için özel gereksinimli öğrencilerin velileriyle iş birliği yapılmasını, velileri ile toplantılar yaparak onların da işin içine dahil edilmesini, onların ailelerin desteğinin gerekli olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	. Veli ile iş birliği yapılması gerekirdi gerekirse işte iki akşamda bir veli ile toplantı yapıp veliyi de biraz bu işin içine katmak.
Hazırbulunuşluk ölçme	Özel gereksinimli öğrencilerin planlarına göre hazırbulunuşluklarının ölçülmesini, eski öğrenme kayıplarının tespit edilmesini, eski kazanımlarına yönelik bir ölçme sınavı yapılmasını belirten öğretmen ifadeleri.	. Eski öğrenme kayıplarını tespit etmek gerekiyor.

9. Uzaktan eğitim sürecini özel gereksinimli öğrenciler açısından değerlendirdiğinizde neler söylersiniz?

Kodlar	Tanımlar	Örnek İfadeler
Kayıp	Özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim döneminde çok mağdur olduklarını, olumsuz etkilendiklerini, onlar için çok ciddi bir kayıp olduğunu, okuldan eğitimden koptuklarını ve onlar için çok zor bir dönem olduğunu, özel gereksinimli öğrencilerin daha çok sosyalleşmeye ihtiyacı olduğunu ve bu dönemde sosyalleşemediklerini evde çok sıkıldıklarını, arkadaşlarıyla iletişime geçememelerinin akademik ve sosyal başarılarını sekteye uğrattığını, her şeyden uzak kaldıkları ve içlerine kapandıkları bir dönem olduğunu belirten öğretmen ifadeleri.	Uzaktan eğitimde işte bu çocukların çok mağdur olduğunu düşünüyorum. ...uzaktan eğitimde aslında öğrenciler olumsuz etkilendi. Bazı şeylerden de eksik kaldı diye düşünüyorum. ...uzaktan eğitimde iyice bu çocuklar geriledi. Çok ciddi kayıpları var, çok ciddi hemde. ..hem arkadaşlarıyla iletişime geçememek adına hem akademik başarı anlamında hem sosyalleşmeleri anlamında

		bence sekteye uğradığını düşünüyorum.
Maddi İmkansızlıklar	Kaynaştırma öğrencilerinin uzaktan eğitime katılamadığını, yetersiz internet ve donanım nedeniyle derslere giremediklerini, ekonomik düzeyleri düşük olan ve çok kardeş olan öğrencilerin eğitimden koptuğunu belirten öğretmen ifadeleri.	..herkes eşit bir şekilde yapamadı, giremedi. Çünkü burada biraz daha ekonomik düzeyler düşük bir seviyede ve çok çocuk var. .. hem de öğrenci açısından da internet, bilgisayar ve bu tarz eğitime henüz alışkın değillerdi.
Veli desteği yetersizliği	Uzaktan eğitim döneminde özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin destek olmamasından kaynaklı problemler olduğunu, velilerin bilinçli olup öğrencilere destek olmalarının gerekliliğini belirten öğretmen ifadeleri.	..Bunlar velilerde bilinçli değilse bu çocuklara gerçekten yazık oluyor. ..Çocuklar uzaktan eğitime katılamadılar. Katılım sağlamaları için de bir girişimleri de olmadı velilerin.
Uygulanamayan BEP	Uzaktan eğitim döneminde kaynaştırma öğrencilerinin almaları gereken kazanımları alamadıklarını, dersler 30 dakika olduğu için BEP lerin uygulanamamış olabileceğini ve onlara uygulanan planların denetlenmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	..bu öğrencilerimizin alması gerekli kazanımları alıp almadığı konusunda tam olarak elimizde bir veri yok ama ben almadıklarını düşünüyorum.
İlgisizlik	Uzaktan eğitimde özel gereksinimli öğrencilerle yeterince ilgilenilmediğini, özen gösterilmediğini, öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirten öğretmen ifadeleri.	..uzaktan olmadığı süreçte de yeterince ilgi göstermediğimizi düşünüyorum ben. ..Geri kaldıklarını düşünüyorum ama şunu yine tekrar ekleyeyim biz de bu konuda bizimde bilinçlenmemiz ihtiyacını hissediyoruz.

EK-3

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.11.2021-29031

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-18457941-050.99-29031
Konu : Etik Kurul Kararı (Nurcan CANSIZ ve
Şeydanur TOSUN)

11.11.2021

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 19.10.2021 tarihli ve E.26594 sayılı yazınız.

Fakülteniz Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Nurcan CANSIZ ile araştırma ekibinde yer alan Şeydanur TOSUN'un "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Bakış Açısından Covid-19 Pandemisi Döneminde Kaynaştırma Öğrencilerinin Durumu" başlıklı çalışmaları Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 27 Ekim 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantısında incelenmiş olup, oybirliği ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hüseyin PEKER
Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

HÜSEYİN PEKER (Etik Kurulu - Kurul Başkanı) 11.11.2021 11:25

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSD3F5FNAZ* Pin Kodu : 53482

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/artvin-coruh-universitesi-ebys>

Telefon: +90 466 215 10 00

e-Posta: artvincoruh@artvin.edu.tr Web: <http://www.artvin.edu.tr/>

Kep Adresi: artvincoruhuni@hs01.kep.tr

Bilgi için: Hakan KAYA

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Öz geçmiş

Doküman No	LEE-FR-0085
İlk Yayın Tarihi	01.04.2022
Revizyon Tarihi	-
Revizyon No	00
Sayfa	1/1

Adı Soyadı:	Şeydanur TOSUN			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Atatürk İlköğretim Okulu	İlköğretim	Tekirdağ	2003-2008
Ortaöğretim	80.Yıl Cumhuriyet Ortaokulu	Ortaöğretim	İstanbul	2008-2011
Lise	Selimpaşa İmam Hatip Lisesi	Sayısal	İstanbul	2011-2015
Lisans	Amasya Üniversitesi	Fen Bilimleri Öğretmenliği	Amasya	2015-2019
Yüksek Lisans	Artvin Çoruh Üniversitesi	Fen Bilimleri Eğitimi	Artvin	2020-2023
İş Deneyimi:	Özel bir okulda fen bilimleri öğretmenliği yapmaktayım.			
Yayınları:				

Hazırlayan	Sistem Onayı	Yürürlük Onayı
Bilal ATILLA	Prof. Dr. Murat KİBAR	Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN